

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francata
la redactiuni.

Anulu III.

Blasiu 15 Februaru 1890.

Nr. 10.

Partea besericésca.

Epistol'a enciclica

a Preasântului nostru Parinte Leonu XIII.

Câtra toti Patriarchii, Primatii, Archiepiscopii, Episcopii
si Ordinarii, cari se afla in pace si in unire cu Scaunulu
Apostolicu.

Despre celea mai de frunte detorintie ale cetatienuiloru catolici.

In 15 Januaru a aparutu enciclic'a cea mai noua a
Preasantului nostru Parinte Leonu XIII, „Despre cele mai
de frunte detorintie ale cetatienuiloru catolici“. Enciclic'a
acést'a a fostu salutata in tote partile cu celu mai mare
entusiasm, pentru-câ precandu catolicii au primitu intr'ens'a
unu indreptariu pentru viéti'a de tote dilele si unu calauzu
in caleto'ri'a acést'a catra eternitate, in acel'a-si tempu contrarii
adeverului au fostu demascati si condamnati. Santi'a S'a
cunoscandu bine greutatile ce le intempina catolicii din tote
tierile, fia pentru indiferentismulu religiosu atatu de latitu
fia pentru luptele, la cari se afla espusa beseric'a din partea
necredintiosiloru si chiaru si a celoru mai multe guverne
asia numite liberale, si consciu fiindu de chiamarea s'a sublima
de invetiatoriu si parinte alu totororu crestiniiloru, s'a simtitu
indemnatu a indreptá vocea s'a catra toti fratii sei in Epis-
copatu, si prin acé'a catra toti catolicii, si a le aduce aminte
detorintiele loru cele mai de frunte, ce le au facia cu Statulu
si cu societatea, facia cu dcapropele, si facia cu ei insi-si
„câ se nu parasésca nime calea adeverului“.

Considerandu importanti'a acestei Enciclice, carea cu
dreptu cuventu se pote numi *indreptariulu vietiei crestinesci*,
si voindu a dá ocasiune cetitoriloru nostri, se o cunosea, se
o pastreze si se o faca cunoscuta si la altii, o publicamu
aici in traducere romanésca. Din parte-ne nu mai adaugemu
nimicu, câci ori ce cuventu din partea nostra ar' detrage
din frumseti'a ei; nu potemu inse la cetirea unui asemenea
capu de opera se nu ne simtimu fericii, câ facemu parte
din societatea ace'a preasanta, carea sub conducerea Capului
nevediuu Isusu Christosu e oarmuita de Pontificele Romanu,

si se nu indreptamu o rogatiune ferbinte catra Parintele
lumineloru, câ se unésca cu noi si pre fratii nostri, cari
pribegescu departati de parintele loru.

Eca Enciclic'a:

Venerabili frati, mântuire si binecuventare apostolica.

Pre di ce merge se areta totu mai multu lips'a
de a se reintorce la invetiaturile adeverate crestinesci
si de a intocmi dupa acele viéti'a, moravurile si in-
stitutiunile poporeloru. Pentru-câ din parasirea inve-
tiaturiloru acelor'a a urmatu o multime atatu de mare
de rele, incatu abia se va mai aflá unu omu cu minte,
care se pota suferi fora de greutate presintele, si se
privésca fora de ingrigire la viitoriu. Ce e dreptu
cu privire la bunurile din afara si referitorie la trupu
s'a facutu unu progresu insemnatu; inse desi natur'a
sêmtita, precum si bunastarea, poterile si avutiile,
potu se inainteze comoditatile si placerile vietiei, totu-si
nu potu se indestulésca pre celu ce este destinatulu la
unu scopu mai inaltu si mai maretu. Legea cea mai
de frunte a vietiei omenesci este a-si atienti' privirea
la Domnedieu, si a se nesuí spre a poté ajunge la
densulu; deorece omulu fiindu creatu dupa tipulu si
asemenarea domnedieésca se simte indemnatu dela
natur'a insa-si la unirea cu facatoriulu seu. Inse la
Domnedieu nu se ajunge cu pasi trupesci, ci prin
cunoscintia si iubire, cari suutu lucrari de ale sufletulu.
Pentru-câ Domnedieu este adeverulu celu de antaiu
si celu mai inaltu, si adeverulu este nutrementulu
intielesulu; asemenea densulu e si santitatea deplinita
si binele celu mai mare, carele numai vointi'a pote
se-lu dorésca si se-lu ajunga cu ajutoriulu vèrtutiloru.

Ceea ce se dice despre omenii sênguratici, trebue
se se intieléga si despre societatea domestica si civila.

Pentru-că natur'a nu de aceea a datu nascere societatii, că omulu se o privésca de scopulu seu finalu, ci pentru-că in dens'a si printr'ens'a se-si afle ajutórele de lipsa la perfectiunarea sa. Dreptu aceea decumva o societate ore-care nu ar' tienti la altuceva, fora numai la avutii si la o vietiuire comóda si placuta, lasandu iu ocarmuirea sa la o parte pre Domnedieu si nebagandu in séma legile morali, s'ar' abate forte dela scopulu seu si dela preceptele naturei, si nu ar' fi mai multu o societate si o adunare de omeni, ci mai vèrtosu o imitare insielatore si o parodiá a societatii. Vedemu inse in tote dilele, că fia prin uitare, fia prin nebagare de séma, se intuneca totu mai multu in inimele omeniloru bunurile acele sufletesci, cari le-am amintitu, si cari nu se potu aflá decatu numai in deprinderea religiunei celei adeverate si in observarea statornica a precepteloru crestinesci; asia incatu s'ar' paré, că cu catu inaintéza progresulu lucrariloru referitore la trupu, cu atatu mai multu decadu tote cele tienetore de spiritu. Unu semnu puternicu alu credintiei impucinate si slabite suntu vetemariile acele, cari se comitu in diu'a mare si inaintea ochiloru tuturoru in contr'a religiunei catolice; vetemari, cari unu vécu religiosu la nici o intemplare nu le-ar' fi suferitu. Din cauzele aceste nu se pote spune, catu e de mare numerulu omeniloru acelor'a, cari se afla in periculu de a-si pierde fericirea eterna! Inse nici Statele si imperiile nu potu se remana multu tempu nevetemate, pentru-că decadiendu institutiunile si moravurile crestinesci, trebuie se se derime temeiuulu celu mai solidu alu societatii omenesci. Spre paz'a liniscei publice si a ordinii nu remane altu ceva decatu forti'a, carea fara de ajutoriulu religiunei e forte nepotintiosa, si fiindu buna mai multu cá se impuna jugulu sierbiei decatu alu ascultarei, cuprinde in sine sementi'a celoru mai infricosiate turburari. Secolulu nostru a produsu deja intemplari de durerosá amintire, si cine scie, ore pre viitoriu nu se voru intemplá asemeni. Asia dara chiaru si impregiuravile temporiloru ne indemna, se cautamu vindecarea releloru acestor'a acolo, unde se cuvine; se restabilimu adeca atátu in viéti'a privata câtu si in tote partilé corpului socialu cugetarea si lucrarea crestinesca, fiindu acést'a uniculu midilocu menitu pentru a oprí relele, ce ne apasa, si pentru a departá periculele, ce ne amenintia. Spre acést'a trebuie se ne silimu cu totii, Venerabililoru Frati, spre acést'a trebuie se ne nesumu din tote poterile; pentru aceea desi despre lucrurile aceste am mai vorbitu si de alte ori, dupa cum ni sa datu ocaziune, credemu totusi, că e bine, se desfasiuramu in epistol'a acést'a si mai lamuritu detorintiele catoliciloru; cari detorintie, deca se observa bine, suntu de celu mai mare folosu pentru fericirea si bunastarea sociala. Amu ajunsu tempuri de o lupta grea si aproape dilnica pentru interesele cele mai vitale, lupta in carea

multor'a e forte cu anevoia se nu se insiele, se nu cada si se nu despereze. Detorinti'a nostra, Venerabililoru Frati, este se admoniamu, se invetiamu si se indemnamu pre toti, *că se nu parasésca nimenea calea adevéruului.*

Nu suferé nici o indoieála, că in convietiuirea sociala suntu cu multu mai numeróse si mai grele detorintiele catoliciloru, decatu ale acelor'a, cari seau se afla intr'o credintia falsa, seau nu cređu de locu. Candu Isusu Christosu dupa rescumperarea omenimei a demandatu Apostoliloru, se vestésca Evangeli'a la tota zidirea, totu odata a impusu tuturoru omeniloru si detorinti'a de a ascultá si de a crede invetiaturile propuse; si dela implinirea detorintiei acesteia a facutu aternatóre castigarea fericirii eterne: *Celu ce va crede si se va botezá, mantu-se-va; éra celu ce nu va crede, osandi-se-va*¹⁾. Inse deca omulu primesce o data credinti'a crestinesca, precum e si detorinti'a lui, prin acést'a se face deja supusulu besericei si membrulu societatii aceleia vaste si preasante, carea sub conducerea capului nevediatu Isusu Christosu trebuie se fia ocarmuita cu putere suprema de Pontificele Romanu. Acum deca legea naturala ne demanda se iubimu si se aperamu cu deosebire tiér'a aceea, intru carea amu fostu nascuti si amu vediutu lumin'a dilei si inca se o iubimu intr'atat'a, incatu unu cetatiénu bunu se nu se indoiesca nici candu a-si dá pentru patria sángele si viéti'a; e cu multu mai vèrtosu detorinti'a crestineloru, se iubésca totudeaun'a cu acelea-si sémtieminte si beseric'a. Pentru-că beseric'a este cetatea Domnedieului celui viu, si lucrulu nemijlocitu alu lui Domnedieu insu-si; si desi aici pre pamentu e numai caletóre, cu tote aceste chiama, indénna si -i conduce pre omeni la fericirea eterna din cerinri. Dreptu aceea scumpa trebuie se ne fia patri'a, intru carea furamu nascuti, dara si mai scumpa beseric'a, careia i detorimu viéti'a cea nemoritóre a sufletului nostru, deorece e preajustu se pretiuimu mai pre susu bunurile sufletesci decâtu cele trupesci, cele preasante, cari ne unescu cu Domnedieu, decatu cele ce le avemu facia cu deapropole. Altucum deca se judeca lucrurile dupa cum se cuvine, iubirea cea supranaturala a besericei si iubirea naturala a patriei suntu doue iubiri, ce isvorescu din unulu si acel'a-si isvoru eternu fiindu auctorulu si caus'a amendouoru insu-si Domnedieu, de unde urméza, că aceste doue detorintie nu potu se se ciocnésca la olalta nici odata. Da, noi potemu si trebuie se implinimu amendoue detorintiele, se ne iubimu adeca dupa cuviintia pre noi insi-ne, se voimu bine deapropelui nostru, se ne alipimu de patria si de guvernulu ei, si in acel'a-si tempu se veneramu beseric'a, cá pre o maica, si se imbracisiamu cu totu foculu inimei

¹⁾ Marc. XVI, 16.

nostre pre Domnedieu. Cu tote aceste ordnu detorintielorn acestor'a se conturba cate odata pentru reutatea temporiloru seau prin vointi'a inca si mai stricata a omeniloru. Si intru adeveru se intempla câte odata, că Statulu pretinde dela cetatieni unu lucru, éra religiunea crestina altulu, si inca numai din simpl'a cauza, fiindu că cei dela potere seau despretiuescu auctoritatea cea santa a besericeii, seau voiescu se o supuna sie-si. De aici se nasce lupt'a, si totuodata si ocaziunea de a aretá in aceea virtutea. Pentru-cá doue suntu poterile contrarie, si candu demanda lucruri opuse, nu e cu potintia a ascultá de o data de amendoue: *Nime nu pote sierbí la doi domni*¹⁾, deorece deca face pre placu unuia, trebue su-lu parasésca pre celu alaltu. Care din cei doi e de preferitu, vede ori cine. Este o impietate a se abate pentru placerea omeniloru dela reverinti'a detorita lui Domnedieu; este o crima a calcá in petiore legile lui Isusu Christosu pentru a asculta de auctoritati seau a vetemá drepturile besericeii sub pretestulu de a aperiá cele civile. *Trebue a ascultá pre Domnedieu mai multu decatu pre omeni*²⁾. Ceea ce se indatinau a respunde orecandu Petru si cei alalti Apostoli auctoritatiloru, cari le demandau se faca lucruri neiertate, trebue se se respunda totudeaun'a si cu tota tari'a intre asemeni impregiurari. Nu este nici in tempu de pace nici in lupte cetatiénu mai bunu cá crestinulu consciu de detorinti'a sa; inse elu trebue se suferé bucurosu ori ce, chiaru si mortea, decatu se parasésca caus'a lui Domnedieu seau a besericeii. Dreptu aceea nu cunoscu destulu de bine poterea si natur'a legiloru aceia, cari condamna statornici'a acést'a in implinirea detorintiei numite, si o numescu resvratire. Nu ve dicemu lucruri noue, ci cunoscute de toti, si explicate deja si de alte ori din partea nostra. Legea nu este altuceva decatu porunc'a ratiunei sanetóse promulgata pentru binele publicu de catra auctoritatea legiuita. Inse auctoritate adeverata si legiuita nu pote se fia decatu aceea, carea vine dela Domnedieu, Imperatulu si domnulu supremu alu tuturoru lucruriloru, carele sênguru pote se dé unui omu domni'a preste altii; nici ratiunea nu se pote numi sanetósa, deca nu stá in armonia cu adeverulu si cu ratiunea domnedieésca; si nici binele nu e adeveratu, deca contradice binelui celui preainaltu si nemutabilu, si deca departéza vointi'a omeniloru dela iubirea lui Domnedieu. Santu este deci inaintea crestiniloru numele autoritatii, pentru-cá in aceea recunoscu, chiaru si atunci candu e imbracata de unu omu nedemnu, o anumita icóna si asemenare a maiestatii domnedieésce, si-si tienu de detorintia a respectá legile, nu din caus'a fortiei si a amenintiariloru, ci pentru consciinti'a detorintiei: *cá nu ni-a datu Domnedieu spiritulu temerei*³⁾. Decumva inse legile

statului s'aru abate lamuritu dela dreptulu domnedieescu, decumva aru prescrie vetemari in contr'a besericeii, seau aru contradice detorintieloru religiose si aru calcá in petiore auctoritatea lui Isusu Christosu in Vicariulu seu, atunci este o detorintia a li-se opune, si unu pecatu a dá ascultare; pecatu care totu odata e si vetemarea societatii, deorece pecatulu in contr'a religiunei e o crima si in contr'a statului. De aici se vede din nou, catu de neindreptatita e acuzarea de resvratire ce ni se face; pentru-cá opunerea acést'a nu e denegarea ascultarei detorite domnitorului si legiuitoriloru, ci e o abatere dela voi'a loru numai cu privire la preceptele acele, cari ei nu au potere de ale impune; deorece legile, cari se aducu spre batjocur'a lui Domnedieu, suntu nedrepte, si prin urmare potu se fia ori si ce, numai legi nu. Voi o sciti, Venerabililoru Frati, cá invetiatur'a acést'a e chiaru a fericitului Apostolu Paulu, carele scriindu lui Titu, se le aduca aminte la crestini, cá *se se supuna domniiloru si stapaniloru, si se le asculte, a adausu numai de catu, cá se fia gata spre totu lucrulu bunu*⁴⁾; cá astufeliu se se véda chiaru si lamuritu, cá nu e justu a dá ascultare legiloru omenesci atunci, cându prescriu ceva contrariu la legea cea eterna a lui Domnedieu. Totu asemenea cu inima tare si insufletita a respunsu si principele apostoliloru acelor'a, cari voiau se-i rapésca libertatea de a vesti evangeli'a: *De este dreptu inaintea lui Domnedieu pre voi a ascultá mai vertosu decatu pre Domnedieu, judecati, cá nu potemu noi celea ce amu vediutu si amu auditu, se nu le graimu*⁵⁾.

Detorinti'a cea mai de frunte deci a fiesce carui crestinu, ma amu poté dice fúntana din carea isvorescu tote cele alalte detorintie, este se iubésca amendoue patriile, atatu cea naturala câtu si cea cerésca, inse astufeliu incatu iubirea celei din urma se ne zaca mai tare la inima decatu a celei de antáiu, si se nu se ridice nici candu drepturile omenesci preste cele domnedieésce. Si intru adeveru Mantuitorulu némului omenescu a disu despre sine: *Eu spre acést'a m'am nascutu, si pentru acést'a am venitu in lume, cá se marturisescu adeverulu*⁶⁾; si asemenea: *Focu am venitu se aruncu pre pamentu, si ce voiescu decatu se se aprinda*⁷⁾. In cunoscerea adeverului acestuina, care e cea mai mare deplinire a intielesului, si in iubirea domnedieésca, carea perfectionéza vointi'a, se afla tota viéti'a si libertatea crestinéscá. Mostenirea acestor'a lasata de Isusu Christosu, adeca a adeverului si a iubirei, o pazesce si o apara beseric'a cu celu mai mare zelu si cu cea mai mare ingrigire.

1) Tit. III, 1.

2) Fapt. Ap. IV, 19, 20.

3) Jo. XVIII, 37.

4) Luc. XII, 49.

(Va urmá).

1) Mat. VI, 24. 2) Fapt. Ap. V, 20. 3) II Timot. I, 7.

Instructiune practica pentru cauzele matrimoniale.

de Dr. I. S.

§. 2. Vestirile (strigarile).

Vestirile casatoriei practizate mai de multu in beseric'a nostra gr. cat. au devenitu obligatorie in principiu pentru provincia nostra metropolitana in urma Instructiunii s. Congregatiuni de Propaganda Fide, data corului episcopescu alu provinciei nostre in anulu 1858¹⁾.

Conciliulu nostru provincialu alu II. Tit. V. Cap. 3 §. 27 referitoriu la aceste prescrie urmatóriele: „*Fia care casatoria inainte de a se incheia, se va vesti in beseric'a parochiala de catra parochulu mirelui si alu miresei in trei Domineci ori Serbatori legate succesive la capetulu s. Liturgie, adaugandu se provocarea, cá toti cei ce sciú vre-una pedeca, se o descopere*“.

Aci se dice cá vestirile suntu de a se indepliní prin parochulu propriu, se espune modalitatea cum au se se faca, si se indegetéza scopulu principalu alu vestiriloru: descoperirea impedimentelor casatoriei, cari parochulu cu ocasiunea esamenului sponsiloru, despre care am vorbitu in §. precedentu, nu lea potutu affá. Afara de acestu scopu principalu mai au vestirile si alte scopuri secundarie; asia a) se se incungiare casatoriile clandestine, b) cá si parentii se aiba cunoscentia despre intentiunea filoru si c) cá credintiosii se se reflecteze si indemne a se rogá pentru sponsi.

Dice Conc. Prov. cá vestirile suntu de a se indepliní prin parochulu propriu, in trei domineci seau serbatori succesive.

Se nascu deci 2 intrebari:

- 1) Care e parochulu propriu?
- 2) In ce modu se se faca vestirile?

La intrebarea prima raspundemu: Parochu propriu este acelu preotu in a caruia parochia sponsii au domiciliu seau quasi domiciliu. Deca sponsii locuescu in parochii deosebite: atunci fia-care are parochu propriu deosebitu. Deci determinarea parochului propriu aterna dela domiciliulu seau quasi domiciliulu sponsiloru; debue dara se cunoscemu principiile dreptulu canonicu reformatu la aceste domicilia²⁾.

A. *Domiciliu* se numesce acelu locu unde cineva locuesce de facto seu se asiédia cu scopu de a remané acolo statornicu; astufeliu incatu, candu nu se affa acolo, se dice despre densulu cá calatoresce. Asia dara domiciliulu se casciga a) prin locuire actuala in unu anumitu locu, b) prin intentiunea de a remane acolo statornicu. Semnele vointiei de a locui undeva statornicu suntu: a) cumperarea seau inchiriarea unei

case; b) transpunerea averei mobile, stramutarea la acea locuintia etc. Semnele intentiunei de a locui undeva statornicu suntu: a) deca cineva cumpera acolo averi imobile, b) deca si casciga dreptulu de impamentenire seau indigenatu; si in fine c) deca primesce ceva oficiu. Tote aceste indicia inse nu suntu absolute necesaria pentru acuirarea domiciliulu atunci, candu cineva espresu si inaintea mai multora dechiara, cá si-a defiptu undeva locuintia statornica. Afara de aceste se casciga domiciliulu si prin locuire indelungata, dupa parerea comuna se receru spre acestu scopu celu pucinu 10 ani.

Amesuratu acestora deci la acuirarea domiciliulu se receru doue conditiuni. Deca una lipsesce, nu se castiga domiciliu; p. e. deca cineva cumpera undeva avere nemiscatoria, inse nu are intentiune de a locui acolo, desi a implinitu conditiunea prima. deorece nu nu voesce a o implini si a doua: nu va avé in acelu locu domiciliu. La casu inse candu ambele aceste se implinescu, respectivulu dela diua asiediarei sale in parochia si-a cascigatu acolo domiciliu, p. e. deca cineva vine in parochia cu scopulu de a remané acolo statornicu, dela diua sosirei sale si-a cascigatu acolo domiciliu, si din acea di parochulu respectivu i devine parochu propriu.

Afara de acestu domiciliu care se pote numí voluntariu, incatu se acuiréza din voia libera, este si altu domiciliu asia numitu necesariu, va se dica candu cineva dintr'o impregiurare seau alt'a este silitu a locui undeva in modu statornicu. Cum suntu p. e. oficialii stabili aplicati undeva, militarii cari se dedica pentru totudeauna servitiulu militariu, prisionerii scl. Copii si-au domiciliulu acolo unde locuescu parintii; éra muierele maritate, unde locuescu barbatii; acestia inse afara de domiciliu potu ave si quasi-domiciliu, deca p. e. copii suntu la scola, seau muierea servesce undeva³⁾. Domiciliulu cascigatu érase se pote perde; si anume celu voluntariu prin intentiunea de a se mutá in altu locu; éra celu necesariu prin incetarea cauzei prin care s'a produsu, adeca deca oficialulu se transpune in altu locu, copii devenindu maioreni, prisionerii eliberandu-se casciga dreptulu de a-si alege sie-si domiciliu dupa placu.

B. *Quasi domiciliu* se numesce acelu locu, unde cineva petrece pentru unu numitu scopu, spre ajungerea caruia inse se recere una parte mai insemnata a anului, fora de a ave intentiune cá se locuiesca acolo in modu statornicu. Deci cá cineva se-si castige quasi domiciliu, se recere: a) stramutarea la unu anumitu locu, si b) petrecere mai indelungata acolo. Cea ce privesce durat'a tempulu acestuia canonistii nu suntu de aceasi parere, convinu inse in acea, cá se recere

¹⁾ V. Decr. Conc. Prov. I. pag. 257.

²⁾ V. Decret. Conc. Prov. II §§. 25—29 cap. III Titl. IV.

³⁾ V. Conc. Prov. II l. c. pag. 112 §. 26.

„cea mai mare parte a anului“¹⁾, acést'a din urma se enuncia si in Decr. Conc. Prov. II l. c. §. 25. Astufeliu de domiciliu au: a) servitorii, cari locuescu sub unu acoperementu cu stapanii lor; b) ori ce specie de lucratori primiti pre partea cea mai mare a anului; c) studentii, d) aceia cari petrecu la militia cea mai mare parte a anului, inse n'au intratu la militia pentru totudeauna; e) prisionerii detienuti pre cea mai mare parte a anului; f) morbosii din spitale decemva au se petreca acolo partea cea mai mare a anului. Nu castiga inse cineva quasi domiciliu, petrecandu undeva tempulu aci determinatu seau si mai multu pentru distractiune; p. e. spre a folosi bai.

Quasi domiciliulu cá si domiciliulu se acuiréza deodata cu inceputulu locuirei actuale. Casatori'a respectivului inse totusi numai la acelu casu se vestesce si in quasi domiciliu, deca a locuitu acolo deja celu pucinu 6 septemani²⁾.

Nu an nici domiciliu nici quasi domiciliu aceia cari in continuu si adeseori si schimba locuintia p. e. vagabundii etc.

(Va urmá).

Despre aplicarea s. liturgie la intentiuni private.

Trebue se mai reflectezu la o impregiurare, carea stá in legatura cu cestiunea aplicarei santei liturgie, anume: la persolví asiá numiteloru intentiuni séu liturgie acceptate la anumite intentiuni private.

Este adeca cunoscutu cá diurnalistii, scrietorii si editorii scrieriloru besericesci, atátu in tieri straine catu si in tier'a si respective in beseric'a nóstra, spre propagarea scientieloru eclesiastice se folosescu de-a valm'a de acelu metodu, cá diuaria, opuri besericesci, ornate sacre, icone s. a. dau pre asiá numitele *intentiuni sacre*, séu in sum'a pretiului banalu alu acelor'a, respectiviloru petenti li se asemnéza anumite s. liturgie, ce au se le persolvéze la intentiuni designate cá de exemplu „pentru morti“, — „pentru morbosii“ „la intentiunea petentelui ori a acelu ce le asemnéza“.

Pretiulu unei atari liturgie mai alesu in Ungari'a este computatu cu 20—30 cruceri³⁾. —

Cum-cá multi dintre preotii besericei nóstre ceru, si se si impartasiescu de atari liturgie asemnate pre intentiuni, este prea bine cunoscutu, si neci cá

¹⁾ Sub »partea cea mai mare a anului« se intielege unu tempu mai indelungatu de 6 luni.

²⁾ Conc. Prov. II l. c. §. 28

³⁾ Spre ilustrarea aceleia cá ce manipulare facu unii editori si scrietori cu offerirea santei liturgie pre intentiuni, éta numai unu exemplu: Fôia catol.-polit. «Magyar-Állam» pre calea directorului gimnas. J. Trautneiu se dá pre lángha persolvarea aloru 68 intentiuni, — pre candu Redactorulu si preotulu din Pest'a cu numele Ribényi ace'a fôia o imbia pre lángha 72 de intentiuni (o intentiune abiá in 27 cruceri). —

e de miratu, de-óre-ce redactiunile unoru foi besericesci, — politice-eclesiastice, si mai multi auctori insisi oferu atari intentiuni. —

Acést'a firesce nu este de exceptionatu, — dara este de a se reprobá de o parte procedur'a unoru preoti, cari acceptéza atâte liturgie de intentiuni, câte intre impregiurári regulate li este mai cu nepotintia a le persolvá in tempulu prescriu prin regule pastorale, séu in tempulu statoritu prin asemnante, éra de alta parte nu se póte aprobá neci modalitatea prin care dènsii cugeta, cá satisfac detorintiei acceptate prin celebrarea acelorlu liturgie. —

Ce se tiene de *impossibilitatea probabila a persolvirei recerute* numai la unele impregiurári voiu reflectá. Anume: Liturgiile de intentiuni suntu computate à 20 — 30 cruceri. E bine, cantorulu, care neci unu folosu propriu materiale nu are din acele sante liturgie, fára remuneratiune nu e detoriu dara cá se conlucre la ace'a celebrare, si insumi sciu unu unu casu unde cantorulu a denegatu formalu conlucrearea s'a fára plata. —

Acum'a se punemu cá cantorulu trebue remuneratu celu putienu cu 10 cr. croniculu cu 5 cr., beseric'a pentru lumini, — prescure si vinu cu 10 cr. ce mai remane pentru ostenél'a preotului? Nemic'a. —

Acést'a e un'a. Dara abstragandu dela acést'a, preotulu besericei nóstre luandu afara dominecele, serbatorile si preste totu, tempulu opritu — preste anu, abiá are 200—230 dile libere pentru celebrare privata. Se adaugemu la acést'a cá mare majoritate a preotimei nóstre e silita a se ocupá cu grigile economiei si cu alte lipse, care tare adese luimpiedeca cá se póta celebrá sant'a liturgia in ori si care dí libera. —

Si totusi ce vedemu? cá o séma dintre acesti preoti acceptéza sant'a liturgie pre intentiuni si preste 100 pâna la 200 la anu. —

Dara se sciu si ajutá prin modalitatea persolvirei acelor'a. Éta asiá: Unii cugeta a satisfaca detorintiei de persolvare prin ace'a, cá de cate ori celebréza fia chiaru si domieca ori serbatóre la proscomidía punu o particeaua la intentiunea acceptata facandu comemorarea, — Éra altii suntu mai practici in catu mai multe stipendie de intentiuni contragu intru un'a pâna candu adeca sum'a pretiului acelor'a (à 20 ori 30 cr.) corespunde pretiului ori stipendiului normatu pentru o santa liturgia de exemplu 70 cr., ori si 1 fl. 20 cr. — fára cá prin acést'a procedura se créda a lucrá contr'a principialoru moralei. —

Acei frati preoti inse trebue se insémne, cá ambe aceste modalitati de a persolvá intentiunile liturgice suntu gresite, si de reprobatu. Pentru-cá comemorarea facta nu este totu un'a cu offerirea respective aplicarea intregului s. sacrificiu la intentiune

data, la ce densii prin acceptarea s. liturgie implicite s'au deobligatu, — éra contragerea mai multorur liturgie stipendiale intru un'a, fàra concesiunea auctoritatiloru besericesci, este oprita si reprobata. —

Afara de acést'a modalitate éronata a aplicarei s. liturgie de intentiuni de unu tîmpu incóce incépe a se introduce mai alesu pre la beserice catedrale unu *nóua modalitate*. Anume: Este cunoscutu, cà in beserice catedrale in tóte dilele se celebréza s. liturgia pre rëndu prin canonici, ori preotii dela scaunulu episcopescu. —

Ací adése se póte vedé, cà pre lãnga preotulu ordinariu celebrante (septemanariu) se inbraca si alti preoti, — unulu doi séu si mai multi¹⁾. — Acesti'a dupa-ce ordinariulu a gatatu cu commemoràrile dela proscomedía, mergu si la intentiunea loru privata punu *cate o particea de commemorare*, apoi se ducu de stau la altariu; si sub totu decursulu s. liturgie nu implinescu neci unu actu solemn u si publicu liturgicu, — adeca cu tonu inaltu nu dicu nemic'a nici chiaru eschiamatiunile prescrise, la iesiri cu evangeli'a si cu s. daruri, nu iesu, — *fàra numai ceteseu in taina rogatiunile s. liturgie*.

Prin o atare concelebrare apoi credu a satisfice obligamentulu de a aplicá santulu sacrificiu dupa intentiunea acceptata. —

Ce sè se dica acum'a facia de acést'a modalitate de aplicare a s. liturgie? *óre prin o atare concelebrare comoda, tucuta, respectivii preoti satisfac ori ba intentiunei primite cu stipendiu, si preste totu óre o atare aplicare convine cu disciplin'u besericeí orientale?*

Aplicandu acést'a întrebare la relatiunile besericeí nóstre, din parte-mi trebue se respundu *negativu*, si inca din urmatóriele motive:

1. Facia de celebrarea s. sacrificiu, principiulu besericeí nóstre orientale este, cà: *pre unulu si acelasu altariu, intr'o di, numai o s. liturgia se póte celebrá²⁾*. Acestu principiu este aprobatu si de càtra s. scaunu apostolicu, in catu Pontif. Benedictu alu XIV-le prin constitutiunea „*Demandatam*“ la cererea preotiloru Melchiti-greci din Libanu si Antilibanu, nu a concesu cá pre unu altariu, intr'o di sè se celebréze mai multe liturgie. —

Altu-cum acestu principiu totu-de-a-un'a s'a observatu si se obsérva in beserice' a orientala si numai la casuri éstraordinaria se face abatere dela acél'a. Si cá totusi sè se faca destulu ori pietatei preotiloru, ori dóra dorintiei offerentiloru, cá adeca intr'o di sè se póta celebrá mai multe liturgie, beserice' a orientala s'a ajutat astu-feliu, in catu mai vertosu in orasie mai populate, la resiedintie episcopesci si la monastiri

lãnga beserice' a propria disa a mai lasatu a se edificá asiá numitele *pareclesie* séu oratoria prevediute cu altariu, pre care apoi s'a potutu celebrá s. liturgia deosebita de cea celebrata pre altariulu besericeí. —

Avëndu acum'a in vedere principiulu de mai susu, affirmu cà prin procedur'a aceloru preoti, cari prin amintit'a loru concelebrare vréu a satisfice intentiunei liturgice acceptate, *calca acelu principiu besericescu*. Pentru-cà un'a din dóue:

a) Déca ei credu cà prin cetirea in taina a s. liturgie implinescu *sacrificiu deplinu*, si acél'a *lusi aplica la intentiunea stipendiata*, atunci la acél'asiu altariu aieve cà *se implinescu mai multe liturgie*, macaru-cà nu *dupa olalta* (cum pare a se întielege constitutiunea de mai susu), dara *deodata*.

Altu-cum insemnu, cà din parte-mi me indoiescu cà dintre concelebranti fia-care implinesce si offerésece sacrificiu deplinu — afara de celebrantele ordinariu. Pentru-cà desi concelebrantele cetésece in taina s. liturgie, dara la pregatirea daruriloru la proscomedía nu rostesse nici o rogatiune, — nu cetésece s. evangelia — carea e o parte integranta a s. liturgie, — nu pune neci unu actu publicu liturgicu, macarcà in beserice' a nóstra tóte liturgiele se potu numí solemne si publice, si ce e mai multu, unii dintre acei concelebranti nici nu dicu form'a consacràrei, fàra suntu cá nescari asistenti pasivi, aretandu spre s. pane si s. potiru, candu celebrantele ordinariu pronuncia form'a consacràrei. — Concelebrarea din cestiune considerata in form'a in care se aréta, nu s'ar' poté numí de catu o liturgia séca séu si solitaria, ce'a-ce inse este oprita, — éra in faci'a besericeí, séu a poporulu credintiosu cá unu actu alu devotiunei private. —

b) Éra déca acei preoti credu, cà prin concelebrarea memorata *numai unu sacrificiu deplinu* offerescu impreuna cu celebrantele ordinariu, si fructulu acélui'a fia-care dintr'ensii lu- aplica la intentiunea sa privata, la acestu casu inca dicu cà nu satisfac deobligamentulu stipendiale. Pentru-cà:

Macaru-cà e dreptu, cum-cà s. sacrificiu offeritu *de càtra mai multi* ori offerenti ori asistenti (preotu si poporu) prin acést'a fie-care se impartasiésece in intregu fructulu s. sacrificiu, chiaru cá si cum de càtra unulu singuru s'ar' fi offeritu, — de-óre-ce oblatiunile suntu deosebite, caror'a corespundu efecte destinse si proprie, — dara ace'a inca e opiniune probabila cà s. sacrificiu adusu *pentru mai multi* mai putienu efectu are, de catu déca acelu sacrificiu s'ar' aduce pentru mai putieni, de-óre-ce valórea finita ce „*ex opere operato*“ purcede din s. sacrificiu se imparte între mai multi, precandu, déca santulu sacrificiu principaliter se offeresse numai pentru o intentiune anumita, in acelu fructu finitu in intregu numai unulu se impartasiésece. —

¹⁾ Mai alesu preoti mai teneri, nu de multu iesiti din seminarie latine, cari-si procura intentiuni de pre la besericele apusene.

²⁾ Papszilágyi «Enchiridion» Pars II. sec. I. §. 53 p. 366. —

La o atare aplicare principala este îndetoratu inse si stipendiatulu prin acceptarea întentiunei sacre.

Afara de acést'a la sacrificiulu implinitu prin concelebrarea mai susu amintita nu se pôte dice, că suntu mai multe si destinsse oblatiuni, fără numai o oblatiune principala, cea a preotului ordinariu, si asiá efectulu corespundietoriu principalu numai unulu pôte se fia, éra nu mai multe catu sè se póta aplicá in intregu dupa întentiunea fia-carui in deosebu. —

Este apoi unu principiu moralu stabilu, adeca, că unu preotu, pentru o s. liturgiá nu pôte se acceptéze stipendiu indoitu, cá de exemplu: unui'a se aplice fructulu satisfacatoriu (pentru cei repausati) éra altui'a fructulu impetratoriu (pentru lipsele celoru vii); séu cá unui'a se aplice o parte a fructului dupa întentiunea descoperita, éra altui'a se aplice fructulu ce compete celebrantelui preotu (fructus specialissimus)¹⁾.

E bine, ce se face prin concelebrare? Ace'a, că mai multi preoti celebréza o s. liturgiá, si fructulu aceleia lu- aplica la mai multi cu întentiune principala, unulu din preoti de exemplu lu- aplica *pentru defunctu*, altulu la întentiunea celui ce a datu stipendiulu, *pentru vii*, altulu pentru *sene* ori ai sei s. a. mai de parte. — Acést'a inse totu acolo merge că pentru o unica s. liturgiá, respective pentru aplicarea fructului aceleia atate stipendia se iau, cati concelebranti suntu, ce'a-ce este inse damnatu prin Pontif. Alex. VII., in propusetiunile²⁾.

2. Inainte prevedu, că partinitorii concelebrarei, spre justificarea procedurii lor se voru provocá la decretulu pontificalu din 30 Martiu 1729, prin care s'a permis, că in acele locuri unde numerulu offerentiloru ori a celebrantiloru e mare, acolo in beserice sè se aredice alte altaria, séu déca numerulu altarialoru nu corespunde multimei celebrantiloru si a offerentiloru, acolo — déca e datina — cu episcopulu séu cu preotulu celebrante potu concelebrá si alti preoti, numai catu acei'a se fia imbracati in ornatu sacru, se recitéze rogatiunile s. liturgiie si se dica formul'a consacraréi, prin ce satisfacú obligamentulu stipendiale liturgicu³⁾.

E dreptu că o atare concessiune esiste, si totusi affirmu, că *pentru beseric'a nóstra* nu affu justificata o atare concelebrare impregnata cu stipendiu liturgicu. Caus'a e, că déca si esista acelu indultu, acést'a e unu privilegiu séu o concessiune *particularia*, éra nu generala, si nu cunoscú că pentru beseric'a nóstra se esiste o atare concessiune privilegiata.

¹⁾ Laymann «Theol. moralis» Moguntiae 1709 Libr. V. Tract. V. c. I., II., pag. 256.; — Reiffenstuel «Theol. mor.» Bassani 1773. Tract. XIV. Dist. V. Quaest. V. concl. III. 52. 53. —

²⁾ Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licite accipere applicando petenti partem ejus specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII. (n. 8.). Éra n. 10. «Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre».

³⁾ Papszilágyi I. s. cit.

Dara apoi indultulu acelu pontificalu este impregnatu cu impregiurarea ace'a speciala, candu numerulu altarialoru nu corespunde multimei offerentiloru si celebrantiloru, si déca e in datina o atare concelebrare. Acéste impregiurári conditionate inse

— celu putienu dupa cunosciinti'a mea — in beseric'a nóstra nu esistu, nici chiaru pre la episcopie. Pentru-cá la besericele nóstre catedrale atari liturgiie fundate mai că nu suntu, séu numai de totu putiene, — offerenti inca nu suntu asiá multi, in catu votului acelor'a se nu se póta satisfacé prin liturgiie destincte. — Éra ce se tiene de impregiurarea ace'a, că la loculul resiedintiei suntu mai multi preoti, carii ar' dorí se celebréze, adeca cá prin aplicarea întentiunei *cerute* se satisfacá detorintiei primite, atunci si in acestu casu mai antaiu ar' trebni cerutu aredicarea mai multoru altaria in ace'a-si beserica, — ce'a-ce la noi nu este necessariu, de-óre-ce aceloru preoti li remane tempu destulu cá se celebréze in dile comune in loculul celebrantelui septemariu, — (care nu prea are întentiuni); — ori se celebréze in alta beserica essistenta, cá la metropolia, — unde suntu 3 beserice, — dara ace'a celebrare se nu se faca la unulu si acel'asiu altariu. —

Datin'a de concelebrare, la noi nu se pôte numí inca că e stabila si intarita, ori legitima, pentru-cá ace'a numai de unu tempu incóce incépe a se observá, — fără temeiu sufficientu, si in contr'a discipliniei statorite a besericei. —

3. Punendu inse casulu, că prin concelebrarea amintita intru adeveru se implinése sacrificiu deplinu si asiá respectivii satisfacú obligamentulu de stipendiu liturgicu; totusi dicu, că intre impregiurárele besericei nóstre, auctoritatea besericésca superióra trebue se grigésca, cá in faci'a poporului si a preotimei, majestatea s. liturgiie cu abatere dela disciplin'a besericésca — intru nemic'a se nu se micioréze. — Asiá cev'a inse prea usioru pôte intrevení, decumva fără *causa grava* numai pentru comoditatea séu folosulu unoru preoti se admite si se introduce datin'a concelebrarei memorate. — Se luámu lucrú numai asiá cum stá. Déca ai dice cátra poporu, că preotulu carele numai stá la altariu si si-cetéze liturgi'a fără se implinésca actiunile rituale prescrise la s. liturgiá, chiaru asiá celebréza s. liturgiá cá si ori si care altu preotu, carele dupa prescrise celebréza, si ai vré se lu-convingi că si un'a si alta liturgiá are totu acel'asiu effectu, sum convinsu că te-ar' invinovati cu resturnarea discipliniei besericesci, te-ar' timbrá de *innoitoriu*. — Cám asiá stámu si cu parerea preotimei. Spre illustrarea acesteia éta unu exemplu. —

Subscriulu fiindu nu de multu intr'o comuna besericésca, preotulu de-acolo spre a satisfacé întentiunei sacre, a celebratu s. liturgiá. Si ce am

vediu? ace'a cã afara de preotu si crisnicu nimene n'a fostu in beserica. Preotulu si- cetea rogatiunile dela s. liturgiã cu tonu inaltu, si responsurile de cantari le dedea elu insusi cetindu acele responsuri, luandu afara cate-va cantari, cari le dicea crisniculu candu din intemplantã erã de facia. Spunendu acelui confrate, cã o atare celebrare nu e iertata, mi-a respunsu: Pentru-ce se nu fia? óre nu am vediu eu — dicea elu — cã la episcopía, in dilele de preste septemane, langa preotulu celebrante mai este si unu altu preotu imbracatu, carele nu dice nemic'a cu tonu inaltu, fãra numai cetesce rogatiunile s. liturgiã, si totusi se afirma cã acel'a satisfãce intentiunei primite; óre s. liturgiã celebrata prin mine cu tonu inaltu si cu responsuri impreunata, nu e mai maiestósa, de catu a acelui preotu concelebrante? deci ce'a-ce e permisul acelui'a, pentru-ce se nu mi- fia permisul mie? Nu numai, ci acelu preotu mai adause; preotulu concelebrante dela catedrala nu dã prescura, nici vinu, nu face nici proscomedía dupa prescisu, precandu eu tóte acele le implinescu cum se cuvine. —

Acést'a e fapta, la ce de se va mai cumpeni si ace'a, ce poti audí dela preoti rurali, cã deca e primita celebrarea s. liturgiã in taina cã s. sacrificiu deplinu, atunci conditiunea preotimei rurale e cu multu mai grea, de-óre-ce dens'a pentru o intentiune de 20—30 cr. trebuie se servesca o s. liturgiã cantata si chiaru pentru ace'a afla de a fi iertatu si equitabila deca 2 ori 3 s. intentiuni (ã 20—25 cr.) impreunandu intru un'a, prin celebrarea unei s. liturgiã satisfãce si la 3 intentiuni. —

Unde nu este concessiune speciala dela s. scaunu apostolicu, acolo preotii, cari ori in dile de preste septemana ori in domineci si serbatori, in taina cetindu-si liturgiã concelebrãza cu Archiereulu ori cu preotulu ordinariu, nu satisfacu deobligamentulu acceptatu pentru s. intentiune liturgica stipendiata, séu pentru o atare concelebrare nu potu primi stipendiu liturgicu. —

Acést'a stã atatu pentru capelani ori cooperatori concelebranti in dile de domineci si serbatori, catu si pentru canonici, cari impreuna servescu la liturgiã celebrata de cãtra Archiereu. Esceptiune s'ar' poté face cu nou ordinatulu preotu concelebrante cu episcopulu ordinatoriu deca va dice form'a consacrarui, si are intentiune propria de aplicare.

Joanu Borosiu.

In beserica nãstra suntu in usu quotidianu sarindariele, si pre la unele beserici avem si stipendie intemeiate de archierei, preoti si credintiosi pãi cu scopu cã de o parte sã se celebrãze pentru densii in anumite tempuri s. liturgiã, ér' de alta parte cã prin aceea sã se ajute preotii si servitorii

besericei. Preste totu inse la noi suntu forte pucine stipendie de atare natura; din care cauza unii preoti de ai nostri si- procura intentiuni sacre séu stipendie liturgice dela besericele romano-catolice, unde pietatea credintiosiloru a intemeiatu atatea stipendie misale, in catu preotii aceloru beserici nu ajungu spre a le poté implini. De unde preotii nostri facu bine deca primescu intentiuni sacre si de aiurea, cã prin ace'a de o parte ajuta pre confratii lor; ér' de alta parte se ajuta si pre sine prin stipendie, ce le capeta, ma unii si- procura si cãrti, altii procura vase si vestimente pentru beserica. Se tiene apoi de prea-veneratele ordinariate a supraveghiã cã usulu celu bunu se nu se prefaca in abusu. Presupuneri neintemeiate si ori ce alte inconveniente se voru delaturã, indata ce se va dispune cã preotiloru respectivi se li se procure si impartã intentiunile prin oficiile protopopesci concernente ori prin alti superiori immediati. A primii intentiuni multe si cu stipendii de totu mici fãra nici o controla, insémna a se pune in periclu de a nu le poté implini, ceea ce nu este lucru prudentu si conscientiosu, mai incolo a luã stipendiu mai mare si a tiené din acel'a o parte dandu altuia se celebrãze s. liturgiã pentru ce'alalta parte, nu este justu; a primii stipendie in tóta regula, si a nu celebrã s. liturgiã dupa prescisele liturgice, inca nu e la locu. Pentru ace'a e necesariu, cã prea-veneratele ordinariate se regulãze afacerea celebrarei s. liturgiã pre intentiuni private. *Red.*

Urmarea oficiului div. pre 1890 de J. Borosiu.

Februaru 4.

Domiecc'a lasatului de carne.

Versu 3.

Inseratulu cã in Dominec'a vamesiului, luandu-se tropariile dupa ordulu aretatu in dominec'a dupa botezu.

La manecare cã in dominec'a vamesiului si curvariului luandu trop. Invierei de 2 ori, — Mar. Si ac.: alu serbatórei fara numai Antif. v. 3. — Evangeli'a invierei 3. — Catav. dilei din Triodu.

Liturgi'a s. Chrisostomu cã in dominec'a vamesiului, Ap. (I. Cor. VIII 8, IX 2). Evang. (Mat. XXV 31—46), in locu de „cuvine-se“ Irmos. dela oda 9 alu intempnarei (pentru-cã e octava). Cuminecariulu „Laudati“ si „Bucurative dreptiloru“ dimisiunea dominecei.

Observ. 1. Oficiulu santului ce se va intemplantu in Sambat'a si Dominec'a lasat. de carne se canta la dupacinarulu ce a trecut.

Observ. 2. Incepandu dela Inseratulu dominecei lasatului de carne pana la dominec'a lui Lazaru, stichóvnele octoichului se lasa si se canta ale Triodului.

Observ. 3. In septemana lasatului de brauza, Apostole suntu aceste: Luni dela Joanu, — Marti din epistol'a lui Jud'a — Joi dela Jud'a, — Sambata dela Pavelu cartra rom., — Mercuri si Vineri nu suntu. Éra:

Evangeliie: Luni Marti si Joi dela Luc'a, — Sambata dela Mateiu, — Mercuri si Vineri nu suntu.

Partea scolastica.

Ordinatiunea ministrului reg. ung. de culte si instructiunea publica, de datulu 1889. Nru 37. 320 indreptata către inspectorii scol. reg. in obiectulu cursurilor de invetiamentu stabile, ce suntu de a se gati si a conferintieloru metodice, ce suntu a se tiené in scólele de fete superióre.

De óre-ce planulu de invetiamentu ministerialu edatu pre sém'a scóleloru de fete superióre se restringe numai la desemnarea puncteloru datátorie de directiune si a scopuriloru ce suntu de a se ajunge, precum si la delinerea materiei de invetiamentu ce trebuie terminata; ér' propunerea cu succesulu recerutu preinde, cá fia-care corporatiune didactica se procedá intru prelucrarea materiei de invetiamentu prefapte in modu consciu si dupa unu planu inainte stabilitu; si de-óre-ce stabilirea speciala a cursului de invetiamentu cu luarea in considerare a indigintieloru cunoscute si a esperintieloru de pâna aici a scólei nu se póte întemplá de câtu in sinulu singuraticeloru corporatiuni didactice, ordonezu:

I. Corpulu profesoralu a scólei, luându in considerare relatiunile locali, midilócele proprii, mai alesu manualele ce suntu in usu si cu deosebire planulu de invetiamentu ce este in vigóre la scólele de fete superióre, de statu, va gati unu cursu de invetiamentu stabilu in decursulu celoru dóue luni mai de aprópe alu anului scolasticu curentu. Acestu cursu de invetiamentu e de a se statorí dupa clase, pentru fia-care obiectu — aici se intielege si religiunea — pre cóna separata. Dupa-ce se însémna titul'a obiectului, órele de preste septemana si manualulu, — legendariulu — materi'a de invetiamentu este de a se impartí dupa pârtile sale, ce forméza una unitate didactica, si dupa fia-care parte este de a se amentí, cá pentru prelucrarea respective pentru propunerea acelei'a, câte óre se voru luá. Trebuie luat in considerare, cá pârtile materiei de invetiamentu sè se divida simetrice si mesurate pre intregu anulu scolasticu si sè se previna acumulárele si ingreunarea scolariloru; mai departe, cá intru propunerea obiecteloru de invetiamentu afine dupa contienutulu lor se se póta folosi in modu acomodat si armonicu referintiele imbiatórie si asiá, câtu fia-care invetiatoriu se se póta provocá cu succesu intru propunerea sa la pârtile materiei din specialitátile afine cá la unele ce dejá suntu prelucrate.

In materi'a fia-carui obiectu din fia-care clase, dupa pârtile ce forméza unu intregu mai mare e de a se prefige tîmpulu si pentru repetirea resumatória, — cá astufeliu repetirea se se imparta pre celea-lalte pârti ale anului. Acést'a împartire e impreunata si cu acelu avantaju, cá

repetirea la diferite obiecte, fiendu-cá acelea au diferite pârti, va cadé pre tîmpu diferitu, si nu va ingreuná pre studentu neci preste anu. Cursulu de propunere e de a se face indesatu si a se provedé cu una desvoltare metodicá.

Cursulu de invetiamentu, ce e de a se gati in modulu acest'a, ce e dreptu contéza la stabilitate, dar' pentru ace'a neci decum nu voiéscu a constringe pre invetiatori la una uniformitate stabila, fiendu-cá pre terenulu instructiunei celu mai mare succesu lu-acceptu dela personalitatea invetiatorinului. Pentru ace'a fia-carui corpu invetiatorescu i-va stá in dreptu, de-cum-va esperintie nóue seau introducerea ver unu manualu nou ar' face de dorítu modificarea, a indreptá cursulu de invetiamentu in lun'a lui Maiu a fia-carui anu si in privinti'a ast'a a se adresá cátra mine pentru dobéndirea aprobárei miele. —

Reflectezu inse, cá numai la substernerea bine-motivata a corpului invetiatorescu voiu concéde schimbarea cursului de invetiamentu deja stabilitu. Cu deosebire dorescu, cá corpulu invetiatorescu sè se feréscu a face unu atare schimbu de manuale, ce nu lu- póte in de ajunsu motivá.

Cu esaminarea cursurilor de invetiamentu alu scóleloru de fete superióre, precum si cu esaminarea modificáriloru eventuali a acestor'a afara de inspectorulu scolasticu reg. am concrediutu pre comisariulu esmisu pentru inspectiunarea scóleloru, din care cauza cursulu de invetiamentu e de a se tramite inspectorului scolasticu reg. pâna la finea lunei Martiu, ér' schimbárele facunde in acel'a in anii venitori sè se tramita cu finea lui Maiu, in dóue esemplare identice — unu alu treilea esemplaru se remána la scóla —, inspectorului scolasticu reg.; acest'a apoi le va strapune comisarului ministerialu insocite de observárele sale, ce eventualu s'ar' iví; ér' celu din urma le va substerna mie spre aprobarea definitiva. —

II. Dimpreuna cu cursurile de invetiamentu stabile statorindu-se si manualele folosinde, sistezu prax'a desvoltata pre bas'a §. 74 alu organisatiunei, cá se se substérna la mine spre aprobare in totu anulu conspectulu manualeloru folosinde.

III. In fia-care anu scolasticu in jumetatea prima a luneloru Septembre, Decembre si Martiu se se tiena pre langa conferintiele lunarie ordinare, câte una conferintia metodicá, in carea se prefigu bucátile de lectura, ce suntu a se tractá si ocupatiunile scripturistice ce suntu a se lucrá in urmatorinlu periodu, se reportéza despre regresele, cari dóra ar' ocure in invetiamentu si acestea se motivéza si se face dispusetiune spre a delaturá piedecele. — Protocólele acestoru conferintie metodice suntu de a se substerne la mine pre calea mai susu desemnata.

Sperazu, că corpurile invetiatoresci sunt petrunse de convingerea, că se ostenescu în un'a labóre comună, și că rezultatul zehului a fia-carui invetiatoriu este condiționat de lucrarea întregităria a colegilor sei. Déca unulu fia-care membru alu corpului invetiatorescu în interesul scopului comunu nu scie a se plecá cu abnegațiune de sine în ainea decisiuniloru corpului invetiatorescu, atât în conceperea obiectelorú câtú și în privinti'a cursului de invetiamentu ce e de a se urmări, este perichitatú scopulu sublimu alu scóleloru de fete superióre, care numai asiá potemu sperá, că lu- vomu apropiá, déca în modu armonicu se va esecutá planulu de invetiamentu în tóte părțile sale. Problema conferintieloru metodice a nutrí în corpulu invetiatorescu consciinti'a acestui comunismu și chiaru pentru ace'a asceptu dela directorii scóleloru, că voru conduce cu grigiá deplina și cu directiva buna acestea conferintie — (din „Néptanitók lapja“).

Ordinatiunea ministrului reg. ung. de culte și instr. publ. de datu 1889. Nr. 51,638, îndreptata către toti inspectorii scolastici reg.

Mi s'a adresatu întrebarea, ce procedura se se urmăze facia de ace'a datina observata în mai multe scóle poporali confesionali, că invetiatoriulu face se se invéti unele obiecte nu din manualu, ci din brosiuri scrise dupa dictatu. La acést'a s'a datu urmatoriulu respunsu:

În institutele de invetiamentu poporali, de statú și comunali, de caracteru consortialu și privatu propunerea din brosiuri autografate seau dictate este oprita în punctu 3 din ordinatiunea de datu 1886. Nr. 28,472.

Cu respectu la scólele poporali confesionali s'a espusu, în punctu siésa din ordinatiunea de datu 2 Septembrie 1876. Nr. 20,311 îndreptata către jurisdicțiunile besericesci, că jurisdicțiunile numite „se comita invetiatoriloru respectivi, că afara de manualele prescrise de jurisdicțiunea besericesca nu li este iertatu a folosí altele, seau manuscrise în modu arbitraru susceptute“.

De unde urmăze, că brosiurile dictate suntú a se considerá de atari manuale, cari invetiatoriulu respectivu le foloséscé fara concesiunea jurisdicțiunei competente; în privinti'a caror'a asiá-dara este de a se aplicá procedur'a determinata în articulu de lege XXVIII din 1876 §. 5 punctu 3 sub a).

Despre ce incunoscintiezu pre P. T. pentru a luá spre scientia și procedere corespundietória. —

Ordinatiunea ministrului reg. ung. de culte și instr. publ. de datu 30 Decembre 1889. Nr. 55,681 îndreptata către toti inspectorii scolastici reg.

Este notoriu inaintea Inspectoratulu scolasticu reg., cum-cá fia-care institutu poporalu póte capetá gratuitu în unu esemplaru fói'a „Néptanitók Lapja“, déca acel'a în respectulu tramiterei se va îndreptá imediatu către re-

dacțiunea fóiiei, și prin una petitiune ajustata cu testimoniú officiosu va adevérí esistinti'a scólei.

De-óre-ce inse recerinti'a amenrita adeseori se trece cu vederea din partea scoliloru, cari ceru tramiterea fóiiei, seau se alatura testimonie, cari din punctu de vedere alu autenticității cadu sub esceptiune, în urm'a carei'a redacțiunea e constrinsa a tréce cu vederea petitiunea, afu de lipsa a dispune, cá petitiunile, cari se voru îndreptá către redacțiune pentru tramiterea gratuita a fóiiei „Néptanitók Lapja“, suntú de a se ajustá cu unu testimoniú datu din partea autistiiei comunali, carele va adevérí esistinti'a scólei și va fi vidimatu de inspectorulu scolasticu reg. competentu, și redacțiunea numai la una petitiune astu-felin ajustata se dispuna tramiterea gratuita a fóiiei.

Totu odatu afu de lipsa din nou a face atenti pre invetiatorii respectivi la ace'a decisiune cuprinsa în ordinatiunea mea de datu 30 Novembre a. tr. Nr. 48,198, că unu fia-care numeru alu fóiiei „Néptanitók Lapja“ este de a se aduná cu grigiá, cu finea fia-carui anu suntú de a se legá și pre lánga însemnarea în inventariu suntú de a se asiediá în bibliotec'a scolastica.

Despre ce incunoscintiezu Inspectoratulu scolasticu reg. pentru a luá spre scientia. —

Nr. 165 — 1890.

Cerculariuu către tóte Oficiile protopopesci.

Prin cerculariulu nostru de dto 2 Novembre 1889. Nr. 3766 amu notificatu, că înaltulu Ministeriu de culte și instructiunea publica a dispensatu pre inspectorii scolastici regesci dela publicarea acelorú ordinatiuni ministeriale, cari nu receru dispusetiuni speciale din partea inspectoriloru regesci, și cari se publica în partea oficiósá a diariulu e datu de Ministeriulu de culte și instructiunea publica sub numele de „Néptanitók Lapja“. Din care cauza toti invetiatorii poporali și tóte organele scolastice subalterne suntú detórie a luá notitia despre acele ordinatiuni numai din diariulu amintitu.

Acum'a inse înaltulu Ministeriu de culte și instructiunea publica prin not'a sa circularia de dto 30 Decembre 1889. Nr. 55,681. Ni notifica, că în urm'a dispusetiunei sale de mai susu multe auctorități besericesci și inspectorii scolastici confesionali au cerutu dela redacțiunea diariulu „Néptanitók Lapja“, se li tramita si lorú fói'a ace'a gratis.

Înaltulu Ministeriu de culte și instructiunea publica este aplecatu a dispune tramiterea gratuita a numitei fói si la inspectorii scolastici confesionali, déca acést'a ar' dorí-o și auctoritatea suprema besericesca, și a cerutu dela Noi se Ne dechiarámu în acést'a privinti'a.

Înainte inse de a Ne dechiará în acestu obiectu, voimú se cunoscemu și dorinti'a portatoriloru oficiulu protopopescu, cari suntú totu odatu și inspectorii scolastici tractuali.

Deci comitemu Fratiei Tale, cá celu multu *pána in 10 Februaru a. c. st. n.* nesmintitu se Te dechiarí cá ore doresci Frati'a Ta, se midilocimu dela inaltulu Ministeriu de culte si instructiunea publica, cá se capeti diariulu „N é p t a n i t ó k L p j a“ gratis? ori nu?

Blasiu din Siedinti'a consistoriulu ténuta in 21 Jan. 1890.

Convictete din Itali'a.

(Continuare diu Nr. 9).

Contienutulu ordinatiunei regesei, ce tractéza despre organizatiunea convictelor nationali fiendu forte estinsa: vomu comunicá din ea numai dispusetiunile mai principali. Fia-care convictu lu- conduce unu *rectoru* cu ajutoriulu unui dicectoriu. Afara de acea convictulu are unu *directoru spiritalu*, unu *inspectoru de disciplina* (censore di disciplina) si unu economu — casiru (casiere economo). Fiendu-cá rectorulu este responsabilu despre tote afacerile convictului, elu este esecutorulu legiloru si regulamentelor, si este reprezentantele institutului. In absentia lui lu- suplínesc inspectorulu de disciplina. Directorulu spiritalu conduce instructiunea religioasa a tineriloru, se ingrigesc de educatiunea morala a acelor'a si de calificatiunea culturala a loru. Are parte in arangiarea solemnitatiloru institutului; controléza bibliotec'a tinerimei, carea e concediuta grigei lui si midilocesce comunicatiunea postala a tineriloru; totuodata e inspectoru preste chilie morbosiloru, si este de facia la tote cercetarile medicului. Marturisirea tineriloru inse nu o indeplinesce densulu, ci spre scopulu acest'a se chiama in convictu alti preoti din afara. Censorulu seau inspectorulu de disciplina duce inspectiune preste atentiunea tineriloru; acestuia i- suntu subordinati educatorii (instituto) si servitorii; are grigia de ordine, de curatienia tineriloru si a institutului. Elu conduce si indrepta in convictu ordinea invetiamentului si disciplinei: in di cercetéza si mai de multe ori chilie de studiatu, nóptea chilie de dormitu, e de facia la sculara, culcarea si prandiulu tineriloru; asculta esceptiunile facute contra mâncariloru si inspectiunéza preste culina. Controléza invetiamentulu obligatu si facultativu a institutului; ede facia la ceremoniele religiose, conduce tinerii la scola si indereptu. Inspectiunéza scaldarea eleviloru, cea ce acestia adeseori trebue se o faca. Elu determina esirile si face planu de exite. Elu are grigia de conservátorele vestmintelor si de magazinele de ajustare. Toti servitorii suntu sub inspectiunea lui, si fia-caruia elu i- imparte agendele. Institutorii seau educatorii si servitorii numai cu concessiunea lui potu esi afara din convictu.

Controléza incuiarea portei, preste nopte stau la elu cheile institutului. Locuesce in convictu si acolo se sustiene diu'a noptea. Controléza si contactulu victoriloru cu studentii externi, din care causa poterea disciplinara a lui se estinde si preste studentii externi. *Economulu casiru* (casiere economo) conduce afacerile economice ale convictului. Inspectiunéza preste tote mobilele si arangiarea institutului

si are grigia cá acelea se se conserveze in stare buna. Conduce alimentarea institutului si procuréza tote celea ce sunt de lipsa. Aduna banii si indeplinesce solvirile, despre ce duce una comptabilitate regulata. In interesulu familiei se ingrigesc, cá vesmintele studentiloru si arangiarea loru se se conserveze in stare buna. Corespunde cu familiee in treburi banali dar' prelânga contrasemnarea rectorului.

Cá *instituto* (instituto) sunt aplicati individi, cari au calificatiune de profesoru seau de invetiatoriu, pre cari i denumesce senatulu scolasticu provincialu la recomandarea rectorului. Institutorii in continu veghieza asupra tineriloru concediuti grigei lor, grigindu de sanctatea si educatiunea loru. Li- studiéza caracterulu, li- coregu erorile in modu binevoitoriu cu cuventulu si esemplulu. Dormu cu victorii in aceasi chilia; se scóla inainte de ei, se culca dupa ei, nici odata nu-i lasa singuri, de cátu cându suntu in scóla. Fia-care instituto nu veghieza preste una grupa mai mare de douedieici studentii. Servitoriulu grupei imediata depinde dela instituto. Acest'a insinua censorulu transgresiunile si escesele eleviloru spre a le pedepsi, pentru erori mai mici, elu insusi inca pote pedepsi elevii cu subtragerea unei dile de ferii.

Lefele oficialiloru din convictu suntu stabilite in ordinatiunea ministeriala din 1882 in urmatoriulu chipu. Léfa rectorului e 4200, 3700, 3200 lire, a censorului 2800, 2600, 2400; a directorului spiritalu 2600, 2300, 2000; a economulu 2500, 2600, 2400, a institutoiloru 1700, 1500, 1300 lire. Din aceste sume pentru locuintia si provederea din institutu: dela rectoru 1200 lire, dela censoru, dela directorulu spiritalu si dela economu câte 1000 lire si dela fia-care instituto 800 lire se subtragu.

In convicte se primescu elevi numai cu 7 ani si pana la cei cu 12 ani si inca numai dupa ce antâiu suntu visitati si affati de sanatosi prin medici si deca suntu provediuti cu testimoni de vaccinare. Toti elevii suntu obligati a portá uniform'a prescisa. Fia-care studentu primesce cu ocaziunea susceperei sale unu numeru matriculariu, cu carele se insemna tote obiectele sale sub totu decursulu sustienerei sale in convictu. Parentii seau locutienatorii acestor'a suntu detori a solvi tax'a victoriloru la inceputulu fia-carui patrariu de anu. Tax'a anuala de unu elevu de comunu face 800 lire; in locuri mai eftine inse e 600, ma si 480 lire. Suntu apoi locuri si de acele, unde tax'a se solvesce numai de jumetate seau susceperea este gratuita. Victorii capeta pentru tax'a amentita afora de provederea completa, instructiunea obligata in convicte din dreptulu si detorintiele civili, din cetitulu si peroratulu corectu, din bontonu, din desemnulu geometricu si liberu, din caligrafia, din gimnastica si esercitiile militaresci din jocu si duelare. Taxa separata platescu pentru desemnulu figuralu, pentru limbele straine, pentru instructiunea in calaritu si inotare, deca dorescu se invetie vre-una din aceste. Fia-care convictu are medicu, chirurgu, dentistu, pre cari i- platesce institutu si caror'a elevii nu li platescu

taxa pentru serviciile indeplinite. Medicin'a inca institutului o solvesce, afara de casulu, cându suntu de lipsa medicini mai scumpe la morburile eredité séu cascigate cu voia.

Convictorii cându intra in institutu sunt obligati a se provedé cu tote recerintiele de ajustare, cu vestmente, cu albituri de patu si de mésa, cu recuisite de mâncare dupa mustrele prescrise si in cuantulu determinatu.

Alimentarea cotidiana a convictoriloru dupa prescriere demanétia stá din cafa cu lapte, cu pâne, la prandiu din supa, din doue plese mâncari cu carne, din póme si casiu, la cina din unu taiariu mâncare cu carne si din póme. La prandiu si cina capeta 3 deci de vinu. Pâne si póme potu mâncá câtu li trebuie. In tienuturile sudice la amiedi capeta dejunu de carne, ér' prandiulu se face dupa datena generala italiana intre jumetate pe 6 si intre 6. Dominec'a si in serbatori capeta mai multu cu aluatulu. Eleviloru nu li este iertatu se tiena alte mâncari séu beuturi, afara de celea capetate in convictu. Parentii seau concediutii acestor'a potu cercetá pre elevi, cându se potu intalni cu ei liberi in sala de primire; alti individi se potu intalni cu elevii numai in presentia óre-carui superioru. Elevii numai odata pre luna potu esi la parenti seau la concediutii acestor'a, si de comunu in domineca cea de antáiu, — dar' sér'a la 9 ore trebuie se fia in institutu. Pre convictorii pentru portarea morala buna si pentru progresulu eminentu rectorulu i premiéza, si anume:

1. Li insémna numele prin directoriulu spiritualu in cartea de merite, ce este espusa in sala de primire,
2. Li donéza ceva carte dorita,
3. Li dá concediu estraordinariu de a esi la familia,
4. I- lauda in scrisu séu cu cuventulu in presentia convictoriloru, i- pune capitani preste grupe séu li dá alte distinctiuni,
5. I- lasa se faca exite,
6. Se cerceteze muzee, galerii de icone,
7. Se faca caletorii de studiu. Pedepsele suntu urmatoriele: 1. Se subtrage un'a seau mai multe dile de ferii,
2. Se subtrage esirea seau primirea de visite pentru odata seau pentru mai multe ocaziuni,
3. Se admoniéza in presentia grupei seau a tuturor grupelor,
4. Incuiare in cele de meditatie pre una di seau done, unde studentulu din afara fiindu luat la ochi se apuca cu lucruri apartienatorie studiului seu,
5. Admoniare inaintea directoriului, cu amenintiare de delaturare,
6. Delaturare din institutu pre bas'a decisiunei directoriului cea ce se face cunoscutu ministeriului.

Directoriulu, carele este forulu principalu alu fia-carui convictu, consta din unu reprezentantu provincialu, din unulu localu, unulu orasianu, din doi cetatieni de autoritate, pre cari i- denumesce ministeriu; ér' presiedintele este rectorulu, si secretariulu e economulu convictului.

Personalulu de serviciu alu convictului e unu ingrigitoriu de casa, unulu de viptuale, unulu de vestminte, unulu de morbosii, si unulu de scalda; apoi dupa lipsa 7—8 séu mai multi servitori, unu portariu, unu bucinariu seau dobasiu, 2—3 séu patru bucatari, unu servitoriu de culina si unu

gradinariu. Servitii interne indeplinescu unu seau doi croitori si unu barbiru.

Una atare organizatiune a ordinatiunei regesci, amentite aici in punctele sale principali, fiindu obligatore pentru tote conviectele natiunali, de statu si comunali, institutele de crescere se unescu la olalta in punctele principale si numai in esecutarea mai stricta seau mai pucinu punctuósa, in ajustarea mai sermana seau mai avuta, si in privintia inspectiunei si ordinei suntu abateri.

(Va urmá).

Románii vechi cá familia, cá statu si cá militari.

Monarchi'a traia mai de parte si in republica: in cei doi consuli, mai cu séma in tempu de resbelu, cându ascultarea prompta si esecutarea repede recereau unitatea poterei si a actiunei. *Senatululu*, acést'a adunare de fruntasi, representá aristocrati'a, cu drepturi, cari poteau moderá foculu belicosu alu consuliloru doritori de triumfuri.

Ci lucrurile de capetenia veniau inaintea comunitatei. Demnitátile cele mai inalte se confereau prin alegere in comitie, asia câtu *tinerulu cive*, spre a-si potea desvoltá si aretá cele alalte facultati de capacitate, trebuiá se câscige iubirea poporului prin maniere placute si modestia, éra respectulu aceluia prin seriositate si moravuri bune. Cei mai mari barbati nu se poteau dispensá de aceste, asia câtu si *Scipionii*, *Pompeiu* si *Cesaru* trebuiáu se lingusiéca poporulu in dilele de alegere, pana chiar' si *Augustu*, desi numai *pro forma*. Si *poporulu* acesta, — si in tempulu decadentiei si a demoralisatiunei nu si-a pierdutu maiestatea de câtu cu — stergerea, casarea comitielor.

Departé, cá fruntasi alesi se se rebonifice pentru curtenirea loru de mai inainte prin superbia si arogantia: tóte demnitátile nu duráu de câtu unu anu, ér' pentru *abusulu de potere* trebuiáu se se téma de acusa si condamnare inaintea acelei-a-si adunári, care-i investite cu poterea. — Dela acésta adunare depindea viétia si mortea si in modu ordinariu nice unu cetatianu románu nu se potea condamná la morte fora aprobarea ei, (afara deca consululu seau dictatorulu pronuncia sentintia de mórte fiendu condamnatulu inrolatu in militie, dupa *dreptulu martialu*). Pana cându mai restá o unica centuria seau tribu cu votulu loru de maiortate absoluta, condamnatulu potea se se subtraga dela mórte, departându-se din cetate, fia si numai in vecinulu *Tiberu*, ori in placut'a *Neapolis*. Prin acésta se poteau revocá sentintie de mórte precipitate. De multe ori primea poporulu in triumfu pre aceia, cari mai inainte erau se cada victima furiei sale. Dilele cele mai frumóse ale lui *Metlu*, *Cicero* s. a. au fostu acelea, in care se reintorseru din esiliu.

Totu acésta comunitate, care dá din sine *poterea esecutiva* (consulii) si judecá *deprinderea* acestei poteri, avea si *poterea legislativa*, inse numai prin aprobarea senatului.

si trecerea prin toate comitiile. Ea dá validitate deplina declaratiunilor de rebelu si tractatelor.

Poporul acest'a, cu atât'a putere in mânilor sale, carele avea mijlocele de a face cele mai mari rele si a împiedecá totu cursulu agendelor de stat, in 400 de ani nu abusa de auctoritatea sa. Nice una data nu a denegatu senatului spriginulu seu, a fostu mai totu-de-a-un'a nobilu, generosu, superbu, cu respectu catra legi si virtute; in toate necasurile cele mari, in rebelu, in foru, in câmpulu lui Marte demnu de sine, — pana cându avutiile Asiei, îngâmfarea de superioritate si putere, coruptiunea estrema a clasei superioare, deformara si caracterulu seu.

Din toate apare, cum erá in Rom'a campanita puterea. Unui consulu, ce ar' fi vrutu se gubneze fara senatu, i-ar' fi lipsitu léfa, munitiunea si imbracamintea trupelor: Rom'a cadu, cându cetatienii privati ajunseru asia de avuti, de puteau intretiené armate pre spesele proprie.

Numai senatulu erá *permanentu*, numai elu putea prolongi comand'a preste armat'a unui consulu, care trebuia se repasiesca dupa anulu de functiune. In ori-ce constitutiune e folositoriu unu colegiu permanentu spre sustinerea principiilor fundamentali. Triumfulu, — pretiulu celu mai inaltu alu invingeriloru, — depindea dela decisiunea senatului, pentru-cá senatulu subministrá spesele. Inse unu consulu, care ar' fi voitu se se tiena numai eschisivu de senatu si ar' fi neglesu poporul, prin dispusetiunea si voi'a rea a gregariului ar' fi fostu împiedecatu de a invinge. Nu odata s'a întâmplatu, cá ostasii se lasau batuti cá se lipsesca de triumfu pre consululu urgisitu. Si in fine trebuia se de poporului ratiuni, fara ratificare din partea acestui-a tractatele incheiate erau nevalide.

Ce putea senatulu contra libertatei: „*veto*“ unui tribunu punea capetu deliberáriloru sale; vietia membriloru sei depindea de poporu; auctoritatea s'a, — multor'a mai scumpa de câtu vietia, — se basa pre legi, cari poporul le putea schimbá. — De alta parte senatulu inca avea *doce* mijloce de a spariá pre seducatoriul poporului: tribunalulu judecatorescu erá in mânilor sale, si multu tempu au fostu legile nechiare, necomplete, multe lucruri arbitrare. *A dou'a*: trebuiau se tiena contu de elu aceia, cari luau in intreprindere construirea de lucrari publice: canale, apaducte, iesaturi, porturi, puncti, mine, drumuri, si alte asemenea. Aceste le faceau de comunu societati formate pre calea subscriptiuniloru, cari trebuiau se puna caventi si se imprumute bani dela cei avuti. Senatulu colaudá si luá in evidentiá toate, câte apartineau de lucrările aceste, si asia erá in jocu interesulu loru de a pierde seau a cascigá.

Barbatulu din poporu trebuia se asculte de consulu. In resbele nu depindea elu cu totul dela acest'a? Si ce putea si cascigá prin denegarea ascultárei? S'ar' fi denumitu unu dictatoru, intr'o forma de teribilu inamiciloru senatului si a Romei.

Astu-feliu in timpuri de necasu constitutiunea le dá Románilor tota puterea unui poporu si celeritatea unei

putestati *concentrate*; ambele moderate prin unu senatu prudentu. In timpuri de pace ocaziunile spre fierberu erau mai dese, pentru-cá se frecáu rotele. Ecuilibrulu împiedecá escese mari, asia câtu au fostu turburari, inse nu disordini, si misicarea continua a demonstratu numai o vietia generale.

Multe popore au vedintu Rom'a formându-se si domnindu multe au privitu marirea ei cu admiratiune invidiose, nice unulu inse nu a imitatu-o pentru-cá ori-ce fenomenu -si are tempulu seu, conditiunatu de sute si mie de circumstantie laterali, si pentru cá *tactica romana* fara *moravuri romane* n'ar' fi fostu in stare se formeze nice o data o libertate atâtu de indelungata si unu astu-feliu de imperiu. Si apoi e sciutu, cá tota puterea se baséza pre *moravuri*; dela aceia-ce incetéza a meritá acésta putere, trece la altii mai capaci si mai buni, si ori-ce imperiu mare cade prin sine insu-si.

III.

Marirea Romei n'a provenitu inse numai din institutiunile sale cá *familia* si *statu*, ci in ace'a-si mesura si din *institutiunile militare*. Cá familia si statulu se le sustiena si apere *cetatienii*, se intielegea de sine. Cea mai momentosa prestatiune *civica* erá *serviciulu in oste*, pentru-cá numai *civile* avea dreptulu si detorinti'a de a portá armele; si inca in timpurile prime numai cei mai cu stare. Seracii si strainii erau scutiti de servitiu, pentru-cá nu se credea de bine, a incredintiá sórtea patriei la ómeni, cari nu au a pierde nimicu.

Cu deosebire se cerea o *anumita* avere, cá cineva se fia recunoscutu de catra censoru cá *cavaleru romanu*. *Cetatienii* suntu totu odata si ostasi (*populus*, afinu cu *populari* a devastá, *popa* celu-ce lovia victim'a in capu la sacrificie), si „*portatori de lanci*“ (*quirites*) -i numesce regele, candu se adreséza catra ei.

Armat'a erá o *alegere* de barbati capabili: *legio*—*legiune*, dela *lego*—*a alege*. Regii si in urm'a loru consului convocáu poporul intregu si mai întâiu numiau, constituiau *tribunii militari*. Dupa acésta nice unu cetatienu dela 17 ani incepundu nu se putea subtrage dela servitiu, déca inainte de anulu alu 46-le nu facuse 16 espeditiuni cá *pedestrazii* seau 10 cá *calaretii*. In timpuri grele erau obligati si la 20 espeditiuni pedestre. Pana nu facea unu romanu celu putinu 10 espeditiuni nu putea competé la nice unu oficiu in statu.

In Rom'a, cea impartita in trei triburi dela inceputu, constá o legiune din câte trei sutimi (*centurias*) de calareti (*celeris*) sub unu conducatoriu de calareti (*tribunus celerum*) si trei miimi de pedestri (*militis*) sub conducatori de pedestrime (*tribuni militum*). Crescându numerulu si bunastarea cetatieniloru, a fostu cu potintia inca de timpuriu a se duplicá numerulu calarimei, asia câtu de atunci facare parte numerá câte doue centurie. La acésta se referesce adeca reform'a lui *Tarquiniu Priscu*, primindu intre patricii pre cele mai de frunte familie plebeiane, se numira *gentes*

minores seau *Rammes*, *Tities*, *Luceres secundi*, ér' cele vechi: *gentes maiores* seau: *Rammes*, *Tities*, *Luceres primi*.

(Va urmă).

N. Popescu.

Sporirea si nobilitarea plântelor.

Funcțiunile de nutrițiune servesc la susținerea propriei individuale a plântei; respective a speciei. Prin nutriție ajungându plânt'a la una dezvoltare orecareva trebuie se se ingrigésca asia dicundu si de perpetuarea speciei s'ale, adéca are se se sporesca; cea ce pôte indepliní prin funcțiunile s'ale de reproductiune. Efectulu acestoru funcțiuni, se dice sporire. Sporirea se pôte intemplá in modu *vegetativu* seau *sexualu*.

Sporirea vegetativa stá in acea, cá din plânta se despartu unele celule, grupe de celule seau membre intregi si ajungându intre relatiuni favorítorie potu produce plânta noua. Mugurii, cepele, tuberele, flagelii seau stolonii (de es. la fragi) midilocescu sporirea vegetativa.

Cine nu scie, de ce insemnate mare suntu mugurii in gradinaritu? Credu, cá fiacare, de s'a ocupatu cátu de pucinu cu gradinaritul si in specie cu pomologi'a, este deplinu convinsu, cá diferitele specii de altuire respective nobilitarea pomiloru, nu e altu ceva, decátu una sporire din muguri.

Cu acést'a ocaziune se vorbimu despre sporirea vegetativa a pomiloru, respective despre nobilitarea loru.

Scimu ce rola insemnata jóca pómele in alimentarea omenimej, scimu si acea, cátu venitu potu se aduca pómele, cá-ci si déca n'amu cultivatu si n'amu avutu pomi, totusi celu pucinu amu auditu, cátu de scumpu a vendutu póme cutarele seau cutarele, seau chiar' amu simtitu, cându a trebuitu se cumparamu póme. — Deci sciundu si recunoscându, cumcă pómele suntu de valóre, de ce se nu imbratiosiamu sporirea, cultivarea respective nobilitarea pomiloru. Nu trebuie la acésta capitalu mare neci iscusintia cascigata cu oboséla seau cu spese.

In pomologia numimu nobilitare acea operatiune, prin carea una particica, unu ramurelu din pomulu nobilu seau si numai unu singuru muguru se pune, se feruminéza asia dicédu intr'unu trunchiu selbaticu, cu radecini bune; prin acést'a ramurelulu seau mladiti'a nobila va produce chiar' asia fructe nobile, cá si pomulu, de pre care s'a luat.

Modurile procedurii de nobilitare suntu fôrte multe, eari inse nu trebuie se le scia omulu tóte; cu patru moduri de nobilitare potemu implé lumea intréga cu pomi nobili, si acestea suntu; *altuirea in crepatura*, *imparechiarea* seau *copulatiunea*, *altuirea in cogia* si *oculatiunea*.

La nobilitare dara avemu lipsa de rami seau mladitie nobile; de trunchiuri selbatice; mai departe la esecutarea operatiunei suntu de lipsa multe recuisite dar' si cu mai pucine se pôte face; astufeliu unu firezu de gradinaritu, unu cutitu bunu, si prelânga acestea, se intielege de sine, si cér'a receruta.

In privinti'a ramiloru seau mladitielor nobile, necesarie la nobilitare e de ase insemná, cumcă acelea trebuie culese, adunate pre tempulu, cându circulatiunea suculu din pomi e incetata, prin urmare in lunile de iérna. Mai bune suntu celea ce se afla in partea de spre sudu a pomului; deorece aici fiendu espuse caldurei si luminei sórelui s'au potutu formá mai bine si astufeliu suntu si mai mature. De aici se le culegemu dar' si inca asia, cá taiamu pucinu, cam de dóue degete si din lemnulu anului

penultimu, carele are se servescu pentru mladitia cá conservatoru de suc. La alegerea mladitiei se fimu cu considerare la form'a si marimea muguriloru, cá-ci precum se scie mugurii mai rotundi, mai inflati, au se produca flori er' cei mai îngusti si mai lungureti au se desvólte frundie; si apoi nóue de acesti'a ni trebuescu la nobilitare. Culegerea mladitielor se se intemple pre tempu mai domolu, mai stêmperatu si nu pre frigu mare; dupa ce suntu culese adéca adunate, trebuie conservate pana la intrebuintiare in locu feritu de inghiatiare, dar' totusi de asia. cátu se nu se vestediésca.

Trunchiurile selbatice potu se fia mai gróse seau mai subtiri, la totu casulu inse se aiba radecini bune, ce, daca trunchiurile nu suntu scóse afara din paméntu, scimu de acolo, cá trunchiurile suntu in vigóre. Altu modu de nobilitare folosimu la trunchiurile mai gróse si altulu la celea mai subtiri, dupa cum vomu vedé mai la vale.

Unu firezu de gradinaritu, precum amentisemu, la totu casulu este de lipsa, cá-ci altcum cu greu ne-am poté ajutá la taiarea trunchiuriloru mai gróse, si apoi unu atare recuisitu neci nu costéza asia multu. Cutitululu absolutu necesariu la operatiunea nobilitarei, nu se potfesece se fia chiar' cutitu de nobilitatu, pentru care de multeori se pretinde unu pretiu esageratu, ci si altu feliu de cutitu se pôte folosi, numai se corespunda si se ne potemu ajunge scopulu cu elu.

Cér'a de altuitu are de scopu a resiste si respective a impededá intrarea aerului si a umedialei la ranele cauzate prin taiarea cu firezulu si cu cutitululu, si togmai fiendu-cá cér'a are scopulu acést'a, pregatirea ei se pôte intemplá in fôrte multe moduri. Cu sut'a suntu modurile de nobilitare, cu sut'a modurile de pregatire alu cerei; dar' precum la nobilitare nu suntu de lipsa mai multe moduri, decátu celea amentite, asia si la pregatirea cerei, n'avemu lipsa de mai multe, decátu de dóue—trei. Asia se amentimu vreo dóue moduri de pregatire din celea ce costéza mai pucinu. Unulu ar' fi: se amestecamu la olalta argila galbina seau lutu, cenusia si halegaru de vita, móle; acestea se framénta la olalta bine si se mai adauge apoi atát'a apă încátu amestecatura se fia plastica, pentrucá se se póta unge cu ea ranele din cestiune. Altulu se fia acést'a: Luamu resina négra, ce o intrebuintiéza calcianarii, si spirtu rectificatissimu si apoi din acestea facemu una amestecatura in proportiunea, cá precându din rasina punemu 25 grame, din spirtu punemu 5 grame. — Arestea le punemu intr'unu labosiu (cratitiu), sub care facemu focu, cá se se topésca resin'a.

Altuirea in crepatura se face la trunchiurile mai gróse si dupa grosimea trunchiului aplicámu in elu un'a mladitia seau mai multe, si acést'a din cauza, cá déca amu aplicá intr'unu trunchiu tare grosu numai una mladitia, acea s'ar' inecá de suculu celu abundantu; dupa acea inse in anulu urmatoriu alegemu dintre mladitiile prinse un'a, carea este mai frumósa si acést'a o lasamu se vegeteze mai departe, er' celealalte se taia dela trupina si se delatura.

La acestu modu de nobilitare: mladitia se taia in forma de icu, din ainte ascutitu si la spate i-se lasa cógi'a; pre mladitia nu e de lipsa se se lasa mai multi muguri de trei; dupa acea mladiti'a astufeliu gatita se asiédia in crepatur'a, ce se face in trunchiulu selbaticu si déca crepatur'a s'a imbucatu bine, atunci nu mai legamu trunchiulu in giuru ci numai ungemu cu céra locurile de taiare. (Vedi fig. A in carea lânta literele *a*, *b*, *c*, *d*, se infatiosiazu operatiunea acestei nobilitári).

Imparechiarea seau *copulatiunea* se face la trunchiurile mai subțiri, a caror grosime e identica cu a mladitiei nobile, seau celu pucinu nu e cu multu mai mare. Aici operatiunea se face asia: Atatu mladiti'a nobila, catu si trunchiulu selbaticu se taia oblicu si inca asia, catu taiaturile fiendu intr'o forma de mari respective de lungi la impreunare se se imbuca bine si se vina cogia pre cogia. Aici e mai bine se lasamu numai doi muguri pre mladiti'a nobila. Dupa ce sau facutu taiaturile recerute se impreuna laolalta si se lega cu scorti'a de teiu, deca nu, si cu astu feliu de legatore numai se nu fia pre vertosa, si apoi ungemu cu cera. (Vedi fig. A literele e, f, g).

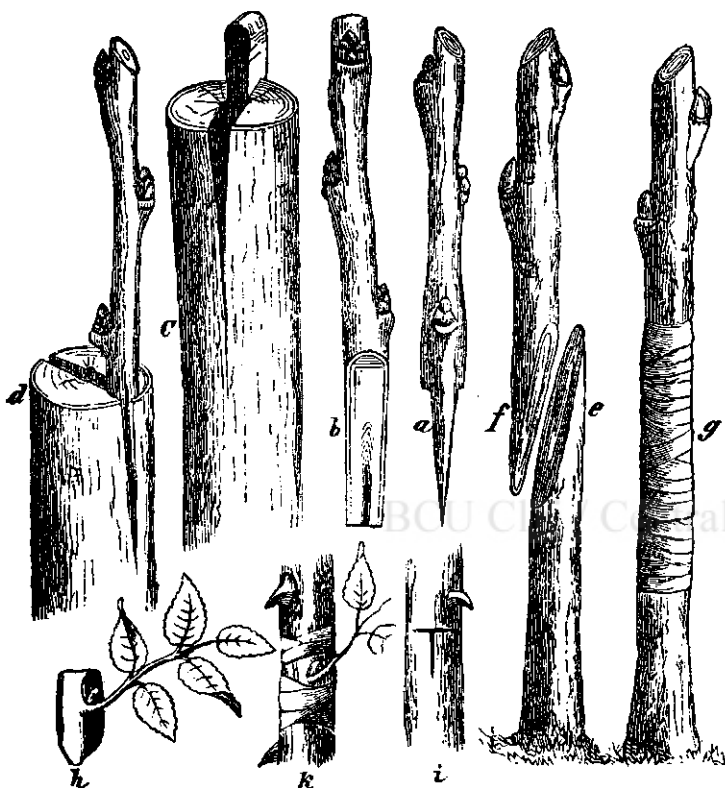

Fig. A. Mai multe moduri de nobilitare.

Altuirea in cogia se face érase la trunchiuri gróse. Mladiti'a de altuitu se taia cam asia cá si la copulatiune, numai catu in partea superióra a taiaturei i-se face umeru si epiderm'a din dosulu taiaturei se despóia. Trunchiulu se retéza cu firezulu cá si la altuirea in crepatura si apoi se netediesce cu cutitul, dupa acea se despóie cogi'a de cátra lemnul cu ajutoriulu unui lemnul uscatu, gatitu in forma latarétia anume spre scopulu acest'a. Dupa ce se aplica mladiti'a intre cogia si lemnul; o intiepenimú prin infasiurarea unei legatore si apoi ungemu cu cera locurile respective.

Altuirea in crepatura si *copulatiunea* se póte face si preste iérna, deca avemu de indemána materialulu necesariu; incólea tómpulu celu mai acomodatú pentru aceastea dóue moduri de nobilitare se incepe pre la Bun'a-Vestire; altcum se póte si mai curundu. *Altuirea in cogia* se face cu finea lui Aprilu si in prim'a jumetate alui Maiu, cându circulatiunea suculu e in gradulu celu mai mare.

Amu tractatu pre scurtu modurile aceastea de nobilitare, deoparte pentru ángustimea spatiulu er' de alt'a, pentru-cá scimú, cá cei mai multi dintre cetitorii nostrii deja suntú versati in lucrurile aceastea. Celea trecute cu

vederea in descriere le va supleni figur'a alaturata, in carea se aréta si operatiunea oculatiunei, ce inca este unu modu de nobilitare fórté de recomandatú.

Despre oculatiune avemu la dispusetiune unu manuscrisu lucratu cu multa cunoscintia, de unu fostu discipulu alu nostru, care -lu vomu publica in numerulu proximu.

† Stefanu Popu.

Credemu, cá ne implinimú o detorintia facéndu cunoscute On. Cetitori ai acestei fóie unele momente mai insemnate din viéti'a acestui barbatu actívu.

Dupa absolvirea gimnasiulu gr.-cat. de aici a fostu ajutatú cu stipendiú din partea „Asociatiunei Transilvaniei“ pentru a studiá pedagogi'a in Prag'a, unde in decursu de 2 ani, pre lánge obiectele pedagogice, a mai studiatu si agronomi'a in Kolsiafska. Acést'a impregiurare ne dovedesce din destulu atátu talentele frumóse a-le acestui barbatu catu si *diliginti'a* s'a, care póte fi unu insemnatu stimulatoriu si pentru alti tineri.

Reintorsu in patria, a fostu numitu profesorú preparandialu in institutulú pedagogicu din locu, unde dela 1866 pana in 1882 si-a implinitu cum se cuvine chiamarea s'a.

Pana la acelu tómpu instructiunea in numita preparandia nu erá pusa pre o basa mai moderna. Cu venirea s'a si a venerabililoru sei colegi — inca in viéti'a: domnii Georgiu Munteanu si Petru Solomonu lucrurile au luatú o directiune mai sanetósa si mai adecuata impregiurariloru de progresu, ce au inceputu a-se ivi pre terenulu scolastecú popularu.

Pre acelu tómpu eramu lipsiti chiar' si de cele mai indispensabile carti scolastece precumu de abecedarie, le-gendarie etc. si in scótele populare se folosiá „*bucón'a*“.

Repansatulu profesorú Stefanu Popu a compusú unu „*Legendariu*“ pentru scótele populare, care a suplinesce inca si acum, de aprópe 20 de ani, o lipsa fórté sémntita in scótele populare din archidieceps'a nóstra. Totu atunci a compusú pentru elevii preparandiali „*Metodulu pertractare'i abecedariulu'i*“, care inca erá reclamata de trebuintiele nóstre.

La inceputulu anulú 1873 a inceputu a redactá fóia „*economulu*“ la care, a muncitu, pre lánge greutatile cu cari are a-se luptá unu profesorú, in vreme de 7 ani.

Totu in anulú mai susu pomenitu a pusú basa „*fóiei scolastece*“, care la inceputu apareá, impreuna cu „*economulu*“ de dóue ori pre luna si in marime de $\frac{1}{2}$ de cóla.

Acést'a fóia a redactat'ó in decursu de aprópe 3 ani, cându a binevoitu a loá asupr'a s'a redactarea ei eruditulu domnu canonicu Joanu M. Moldovanu, devenindu astufeliu o fóia scolastica de prim'a calitate.

Cátu a statú „*fóia scolastica*“ sub redactiunea acum amintita, decedatulu profesorú inca a scrisú din cându in cându articli insemnati.

Pre la 1880 a compusú unu manualu cu titlulu „*economia rurala*“; er' la 1882 a trecutú in Romani'a, unde a functionatu mai áutáiu cá profesorú la „seminariulu centralu“ din Bucuresci, dupa acea la „pedagogiulu Carolu I“ si in celea din urma cá subdirectoru la scóla de agricultúra si silvicultúra dela Ferestrau.

Nu multu dupa trecerea s'a in Romani'a a fostu decoratu cu medalia „benemerenti“.

Acestu barbatu cu caracteru firmu si diligentu in gradulu supremu, si mortu la 33 Ianuariu a. c. in vârsta de abia 45 ani, póte servi generatiunei mai tinere cá esemplu demnu de imitatú.

m . . . m . . .

Dare de s ma si multiumita publica.

De multu se ventil  idea de a se form  si aci unu comitetu de caritate cea-ce a si succesu in 20 Novembre 1889, c ndu unu comitetu de 6 membri au luat u ini-tiativ , a inceputu a colect  bani si vestminte cu unauulu scopu de a prov ed  cu imbracaminte si incaltiaminte pre copilele si copiii seraci dela t te institutele rom ne de invetiam ntu din locu.

Caldur , cu care a fostu imbratiosiatu ac st  idea umanitaria, a servitu c  indemnu spre a face unu pasu inainte. Si asi  pentru-c  numitul comitetu se p ta cu at tu mai repede si cu unu mai mare succesu ajunge la tint  dorita, a convocatu pre diu'a de 3 Decembre a tr. la o conferintia consultativa pre toti Domnii si pre t te damele rom ne din locu. — In ac st  conferintia f rte bine cercetata s'a constituitu unu comitetu formalu de caritate constatatoriu din 20 de membrii, carele de o parte se continue colect ,  r' de alta parte se face consemnarea celoru, ce ar' fi s  se prov dia cu imbracaminte s. a.; si apoi se prefaca si adapt ze vestmintele colectate, se cumpere materi  si se ingrijesca de pregatirea lor conformu trebuintelor mai urgente. —

Comiterulu ac st  s'a adunatu mai de multe ori in scopulu indicatu. A emisu din sinulu seu o sub-comisiune; si a discutat u intre alte si cestiunea infiintarii unei re-uniuni de femei, cu scopu de a pune fundam ntu unui internatu de fete.

Termin ndu-si comitetulu lucr rile sale a ficsatu c  terminu pentru distribuirea obiectelor pregatite diu'a de 29 Decembre a. tr. la 10  re a. m. —

La ac st  solemnitate crestin sca s'a intrunitu apr pe t ta inteligintia din locu in sal'a cea mare de gimnastica din locu. —

Comitetulu si- tiene de detorintia a aduce inainte de t te profund  sa multiamita si recunoscintia Escelentiei Sale prea bunului seu Arhiepiscopu si parintelui, carele a binevoitu a onor  cu inalt  Sa presentia acestu actu de caritate;  r' prin vorbirea Sa instructiva adresata tinerimei a facutu c  ac st  intreprindere umanitaria se fia in-cununata si de unu mare succesu moralu.

Din colectele de bani s'au adunatu cu totulu 231 fl. 39 cr. v. a. Si anume au contribuit:

Escelentia Sa Prea s nttulu Domnu Metropolitu Dr. Joanu Vancea 50 fl. v. a. Reverendissimii Domni Constantinu Papfalvi 5 fl. v. a. Joanu M. Moldovanu 5 fl. v. a. Antoniu Vestemianu 1 fl. v. a. Alesandru Micu 3 fl. v. a. Dr. Alesandru Gram'a 5 fl. v. a. Simeonu Popu Mateiu 6 fl. v. a. Josifu Hossu 1 fl. v. a. Dr. Joanu Ratiu 2 fl. v. a. Domnii Joanu Fekete Negrutiu 5 fl. 69 cr. v. a. Aronu Deacu 2 fl. v. a. Petru Ungureanu 1 fl. v. a. Dr. Alesandru Popu 5 fl. v. a. D mnele Camil'a Popu 1 fl. v. a. Leontin'a Negrutiu 2 fl. v. a. Mari'a Vlas'a 2 fl. v. a. Domnulu Petru Solomonu 2 fl. v. a. D mn'a Ros'a Solomonu 1 fl. v. a. Domnulu Georgiu Munteanu 3 fl. v. a. D mn'a Ros'a Munteanu 1 fl. v. a. Domnii Dr. Sebastianu Popu Radu 1 fl. v. a. Alesiu Viciu 1 fl. v. a. Alesandru Uilacanu 1 fl. v. a. Nicolau Jonasiu 1 fl. v. Josifu Vancea 1 fl. v. a. Clarissimulu Domnu Dr. Augustinu Bunea 12 fl. v. a. D mn'a Corneli'a Deacu 1 fl. v. a. Domnisi rele Eugeni'a si Corneli'a Deacu 1 fl. v. a. Domnisi r'a Sabin'a Popu 50 cr. v. a. Domnii Stefanu Popu 1 fl. v. a. Victoru Moldovanu 1 fl. v. a.

X. Y. 1 fl. v. a. A. P. Boc'a 1 fl. v. a. Emiliu Viciu 1 fl. v. a. Nicolau Popescu 1 fl. v. a. D mn'a Amali'a Nistoru 1 fl. v. a.  re cine-va 50 cr. v. a. Domnulu Joanu Germanu 5 fl. v. a. Domnulu Octavianu Bonfiniu 1 fl. v. a. Domnulu Joanu Stoic'a 2 fl. fl. v. a. Clarissimulu Domnu Dr. Isidoru Marcu 2 fl. v. a. Clarissimulu Domnu Dr. Basiliu Hossu 2 fl. v. a. Clarissimulu Domnu Dr. Victoru Szmigelski 2 fl. v. a. Domnulu Vasiliu Oiteanu 5 fl. v. a. D mn'a Eugeni'a Popu 1 fl. v. a. D mn'a Cleopatr'a Br ndusianu 1 fl. v. a. Domnulu Basiliu Turcu 3 fl. v. a. D mn'a Mari'a Turcu 1 fl. v. a. Domnisi r'a Gizell'a Turcu 1 fl. v. a. Domnisi r'a Mari'a Turcu 1 fl. v. a. D mn'a Mari'a Tipografu 1 fl. v. a. D mn'a Otili'a Muresianu 2 fl. v. a. D mn'a Id'a Csato n. Ratiu 1 fl. v. a. D mn'a Amali'a Papiu 2 fl. v. a. D mn'a Amali'a Gram'a 1 fl. v. a. Domnulu Nicolau Moldovanu 3 fl. v. a. Domnulu Georgiu Vancea 5 fl. v. a. Domnulu Teodoru Onisioru 1 fl. v. a. Domnulu Demetriu Turcu junior 2 fl. v. a. Domnulu Vasiliu Costea 1 fl. v. a. Domnulu Benjaminu F lep 1 fl. v. a. Domnulu Basiliu Solomonu 1 fl. v. a. D mn'a Corneli'a Hodosiu 1 fl. v. a. Domnulu Demetriu Turcu senior 1 fl. v. a. Domnulu Georgiu Barbata 3 fl. v. a. D mn'a Matild'a Nistoru 1 fl. v. a. Domnulu Joanu  rg'a 2 fl. v. a. D mn'a Neti Vancea 1 fl. v. a. Domnulu Nicolau Popu 1 fl. v. a. D mn'a Elen'a Nestoru 2 fl. v. a. Domnulu Artemiu Blasianu 2 fl. v. a. Domnulu Flaviu Sterc'a Siulutiu 5 fl. v. a. Domnulu Leopold Heisikowits 5 fl. v. a. D mn'a Teresi'a Ciacanu 3 fl. v. a. Domnulu Georgiu Boeriu 1 fl. v. a. Domnulu Petru Gram'a 1 fl. v. a. Domnulu Josifu Vaida 1 fl. v. a. Domnulu Salamon Sinberger 4 fl. v. Domnulu Josef Salmen 1 fl. v. a. Domnulu Josef Schuller 2 fl. v. a. Domnulu Joanu Strejanu 2 fl. v. a. D mn'a M. Vlass'a 3 fl. v. a. Domnulu Demetriu Metea 1 fl. v. a. Domnulu S. Gerasimu 50 cr. v. a. Domnulu Moritz Bretter 5 fl. v. a. Domnulu Ciriacu B. Groze 1 fl. v. a. Domnulu Aureliu Nichita 1 fl. v. a. Domnulu Silviu Virgiliu Vui'a 20 cr. v. a. Domnulu Eugeniu Pataceanu 20 cr. v. a. Domnulu Romulu Craciunu 20 cr. v. a. Domnulu Nerv'a Moldovanu 20 cr. v. a. Domnulu Laurianu Vod'a 20 cr. v. a. Domnulu Emiliu Aranyosi 20 cr. v. a. Domnulu Moise Brumboiu 20 cr. v. a. Domnulu J. Neamtiu 20 cr. v. a. Domnulu V. Boeriu 20 cr. v. a. Domnulu C. Lengyel 1 fl. v. a. Domnulu N. Popu 40 cr. v. a.

Sum'a = 231 fl. 39 cr. v. a.

(Va urm ).

Blasiu in 29 Ianuarie 1890.

Comitetulu de caritate.

Corpulu unei vaci bune de lapte. Dupa esperintiele facute de cei mai mari laptari, o vaca buna de lapte trebuie se aiba unu corp, asi , c  lungimea vacii dela capu p na la inceputulu c dei se fia de patru ori at tu de mare c  lungimea capului. F lele vacii, c ndu nu e de a fet , se fia de patru ori at tu de grosu c tu capulu. Ugerulu in fine are  ra se fia at tu de mare c  capulu. Capulu unei vaci mijlocia se nu fia mai scurtu de 55 centimetrii.

(Din „Amiculu Familiei“).

Balulu t nutu in 11 a l. c. „pentru ajutorarea studentiloru seraci in casu de morbu“, dela gimnasiulu din locu, a fostu bine cercetatu. —